

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 16 FEBRUARI 1938

No. 1155

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

HET BELANG VAN DE ECONOMISCHE VERDEDIGINGSVOORBEREIDING door Prof. Dr. J. E. de Quay	114
Het geldvraagstuk door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	117
Beleggers-samenwerking door C. A. Klaasse	119
Loontoeslagen I door A. Kaan	120
Internationale samenwerking in de vrachtvvaart door Mr. H. E. Scheffer	122
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Nieuwe regeling der Belgische werkloosheidsverzekering door Dr. O. Ronart	125
AANTEKENINGEN:	
Investatieverboden en verplichte investeringen in Duitschland	126
INGEZONDEN STUKKEN:	
De volslagen slager door Mr. M. J. Broekhuysen Jr. met Naschrift door Prof. Dr. N. J. Polak	127
MAANDOIJFERS:	
Emissies in Januari 1938	128
ONTVANGEN BOEKEN	129
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	129, 132
Groothandelsprijzen	130—131

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de afgelopen week was voor het eerst sedert geruimen tijd de marktpositie van den Gulden van dien aard, dat het Egalisatiefonds niet behoefde in te grijpen, terwijl in verband daarmee de Pondenkoers iets monteerde, een koerswinst, die echter in het begin van de nieuwe week vrijwel geheel teniet ging. Op zichzelf was de verminderde vraag naar Guldens volkomen logisch, omdat in de laatste weken voortdurend aanbod van Ponden op de markt had gedrukt in verband met de a.s. aflossing van de obligatieleening der Koninklijke. Nu dat aanbod blijkbaar heeft opgehouden, was een minder vaste stemming voor Guldens begrijpelijk. Van meer belang was wellicht nog de discussie in de Eerste Kamer, waaruit duidelijk is gebleken, dat de Regeering van meening is, dat het geldende depreciatiepercentage economisch gemotiveerd, noch te hoog, noch te laag is. In den laatsten tijd had men uit de voortdurende, zij het zeer langzame, stijging van den Gulden den indruk gekregen, dat erop aangestuurd werd geleidelijk aan de depreciatie te verminderen. Na de recente uitlatingen van de Regeering moet men aannemen, dat die conclusie onjuist geweest is. Voor de valutamarkt is dit een steun, die zich dan ook manifesteerde in een vraag naar Ponden. Dat desondanks de Dollar lager was, is in overeenstemming met de internationaal flauwere houding van deze valuta. Omdat nu eenmaal ook voorheen de Dollarkoers hier al was ingeschoten op ruim aanbod in deze valuta, heeft men de daling van de notering relatief kleiner gehouden dan te Londen door het Pond iets te laten oploopen.

Fransche Francs waren in de verslagweek betrekkelijk gunstig gestemd, de koerswinst ging echter in de nieuwe week ten deele weer verloren. Vermelding verdient, dat ook op de termijnmarkt een iets betere stemming zich manifesteerde. De operaties van het Fransche egalisatiefonds bleven tot een minimum beperkt. Het feit, dat de Regeering aan het fonds weer een bedrag goud heeft toegevoerd, dat eenigen tijd geleden aan de Banque de France was overgedragen, kan bij de speculatie den indruk hebben bevestigd, dat de Regeering er alles op wil zetten om den Franc op het huidige peil te verdedigen.

Op de termijnmarkt te onzent was nogal aanbod, zoodat het agio van den Gulden iets opliep. Wat Dollars betreft, is het voor aanbod van lange termijnen moeilijker geworden tegenpartijen te vinden, hetgeen mogelijk in verband staat met de altijd weer opduikende geruchten inzake mogelijke Dollardevaluatie.

De discontokoersen toonen weinig verandering. Jaarspapier is gezocht op $\frac{1}{2}$ pCt., het langstlopende op $1\frac{1}{2}$ pCt.

Op de beleggingsmarkt was weinig verandering te bespeuren. De nieuwe staatsleening blijft zeer vast gestemd. $2\frac{1}{2}$ pCt. oude schuld was iets in reactie na de voorafgaande stijging tot recordhoogte. Af te wachten valt thans, of de invloed van het beleggersaccord zich op de verdere ontwikkeling zal doen gelden.

HET BELANG VAN DE ECONOMISCHE VERDEDIGINGSVOORBEREIDING.

Onder den druk van de ongunstige, internationale verhoudingen, is men hier in Nederland — zij het ook laat — overgegaan tot een belangrijke verbetering van de defensie en diensgevolge is ook het vraagstuk van de Economische Verdedigingsvoorbereiding met een grotere kracht dan voorheen ter hand genomen. De weermachtsversterking heeft ook een economisch — en een finantieel aspect en het is duidelijk, dat er een zeker evenwicht moet bestaan tusschen hetgeen militair noodzakelijk — en hetgeen finantieel, voor elken staat afzonderlijk, verantwoord is. Vandaar, dat men ook in elk land in den loop der jaren verschuivingen ziet in de defensie-uitgaven, zoowel wat het totaal bedrag betreft, alsook wat hun aandeel in de geheele rijksbegroting aangaat. Zoo is het te verklaren, dat in Nederland na den laatsten oorlog de defensie-uitgaven onder de hoop van een langere vredesperiode, zijn gedaald. Zoo is het ook verklaarbaar, dat thans — ik herhaal, zij het wat erg laat — de uitgaven voor onze defensie een belangrijk aandeel zijn gaan innemen van de totale rijksbegroting, onder het ernstige voorbeeld en de daaruit voor ons land voortspuitende gevaren van buitenlandsche zijden.

Het is echter voor de eerste maal, dat het begrip Economische Verdedigingsvoorbereiding in ons land met meer klem naar voren is gebracht. De eerste instelling op dit gebied hier te lande was het door den huidige Minister van Defensie, gedurende zijn eerste ambtsperiode opgerichte, bureau „Vobo”. Het is dus te verwachten, dat Minister Van Dijk, die deze eerste schrede reeds zette in een periode, dat nog weiniger belangstelling op dit onderwerp was gericht, onder de zoo zeer veranderde tijdsomstandigheden aan deze organisatie een krachtigen steun zal geven.

Aangezien het karakter van den hedendaagschen oorlog op veler gebied veranderd is, is ook inderdaad het belang van een dergelijke voorbereiding veel en veel grooter geworden. Allereerst constateeren wij een sterke mechanisatie van de weermachten, zich uitend niet alleen in een verzwaring en een perfectionnering van de vroeger gebruikte middelen, zooals vuurmonden, mitrailleurs en geweren, maar ook in een sinds de laatste eeuw ontstane instrumentatie van pantserauto's, tanks, vervoerauto's, vliegtuigen, duikboten, luchtafweergeschut, kabelballons, speciale betonbouw voor forten en loopgraven, chemische industrie van gasoorlog en de afweer hiertegen, enz., enz., welke voorheen door de strijdende legers praktisch niet werden gebruikt.

Het gevolg daarvan is, dat niet alleen een belangrijke materieel voorziening naast een personeel voorziening noodig is, doch evenzoo, dat naast een regelmatige aanvoer van personeel ook een regelmatige toestrooming van materieele goederen noodzakelijk zal zijn. Ook al moet de strijd worden uitgevochten door den man, indien hij heden ten dage niet met al deze moderne middelen is uitgerust en gewapend, kan hij als een vrijwel weerloos slachtoffer tegenover de tegenstanders worden beschouwd.

Aangezien zooveel materieel en de voor hun gebruik noodzakelijke grondstoffen dus voor een oorlogvoering noodig zijn, hebben de meeste landen bij de beangstigende opvoering van hun bewapening, ook het vraagstuk van de economische verdedigingsvoorbereiding ernstig ter hand genomen. Zij zullen evenzoo trachten om bij een eventueelen oorlog hun tegenstanders juist van de voorziening van deze middelen af te snijden. De laatste wereldoorlog, waarin deze mechanisatie nog lang niet zoo ver was gevorderd als thans, heeft al geleerd, met name aan de centrale mogendheden, wat een isolatie beteekent. Deze insluiting kan zelfs zóó ver worden doorgevoerd, dat niet alleen de weermacht, maar ook de burgerbevolking ernstig hierdoor wordt geschaad. Het achter-

land zal dus in een toekomstigen oorlog zorg hebben te dragen voor den regelmatigen aanvoer van alle mogelijke krijgsmateriaal; bovendien voor de kleeding en de voeding en de andere, meest noodzakelijke benodigdheden van de weermacht, en van het eigen volk. Vandaar, dat veel meer nog dan vroeger in de toekomst een strijd gestreden zal worden, niet tusschen legers alleen, maar tusschen volkeren. En ook zij, die niet direct bij de weermacht zijn ingeschakeld zullen toch op indirecte wijze aan deze — naar wij hopen nog lang uitblijvende — verschrikking, ter verdediging van eigen grondgebied moeten medewerken.

* * *

In alle landen, die in den laatsten wereldoorlog betrokken zijn geweest, heeft men dan ook sindsdien met ernst het vraagstuk van de economische verdedigingsvoorbereiding bestudeerd en uitgewerkt. Zoo heeft men bijv. in *Frankrijk* de algemeene leiding van de economische verdedigingsvoorbereiding in handen gelegd van een Oppersten Verdedigingsraad (Conseil supérieur de la Défense), waarvan de President van de Republiek voorzitter is, waar verschillende ministers zitting in hebben, terwijl een adviseerende stem is toegekend aan de chefs van den Generalen Staf en van den Marinestaf. Aan dezen Raad is een algemeen secretariaat toegevoegd, alsmede een aantal studie-commissies, bestaande uit de vertegenwoordigers der ministeries en staatsbedrijven, welke verschillende vraagstukken bestudeeren en op het gebied van de economische verdedigingsvoorbereiding voorstellen doen aan de bovengenoemde „Conseil Supérieur”.

Na verschillende wetsvoorstellen, welke echter nooit zijn aangenomen, is in het jaar 1936 een ontwerp goedgekeurd door den Oppersten Verdedigingsraad en thans bij de Kamers ingediend. Dit ontwerp regelt voor geval van oorlog of oorlogsgevaar een burgerlijke en economische mobilisatie, welke de geheele natie omvat, teneinde op een snelle en afdoende wijze alle bestaande hulpbronnen (zoowel van materieel als personeel), in dienst van het land te kunnen stellen. Aan dit wetsontwerp liggen eigenlijk twee principes ten grondslag:

- 1e. dat elke mannelijke persoon boven de 18 jaar zich in dienst moet stellen van het vaderland;
- 2e. dat elk winstbejag op leveringen aan den Staat moet zijn uitgesloten.

Hieruit blijkt dus, dat men inderdaad het heele volk met al zijn materieele hulpbronnen wil inschakelen in geval van oorlog of oorlogstoestand, dat de burgerlijke dienstplicht wordt doorgevoerd, een staatsconstrôle zal worden toegepast op alle bedrijven, die voor de oorlogvoering van belang zijn, ook in een periode van vrede, dat specialisten gevormd worden, aan wie belangrijke taken kunnen worden opgedragen op het gebied van leger-administratie, douane, technische diensten, militaire post- en telegraafdienst enz. zoodat dus het heele economische apparaat op het eene doel zal zijn georiënteerd.

In *Italië*, dat nog onlangs in den Abessijschen oorlog met dit stelsel heeft geëxperimenteerd en in dit opzicht een belangrijke ervaring heeft opgedaan, mede tengevolge van de door andere landen toegepaste economische sancties, heeft men reeds in 1923 aan een Oppersten Verdedigingsraad alle vraagstukken opgedragen, die betrekking hebben op de organisatie van de nationale verdediging, met name ook het gebruik van alle in oorlogstijd benodigde hulpmiddelen en daaruit voortvloeiend de samenwerking van de verschillende instanties, welke bij de voorbereiding en de uitvoering der te treffen maatregelen noodzakelijk zijn.

Ook hier zien wij een Beraadslagend Comité, Raadgevende Organisaties en een Algemeen Secretariaat. Hier is de leiding bij den Minister-President en zijn eveneens verschillende ministers en hooge ambtenaren lid. Daarnaast heeft men in Italië een Comité tot voorbereiding van de Nationale mobilisatie, een instelling, welke dus vooral met de voorbereiding is be-

last en waarin ook weer vooraanstaande personen uit de Regeeringskringen, doch tevens uit handel en industrie, zitting hebben. In 1925 kreeg dit bureau reeds uitgebreide bevoegdheden, o.a. het recht van gebruikmaking van alle hulpbronnen des lands in zoverre dit voor een deugdelijke oorlogsvoorbereiding noodig was. Bij de wet van 8 Juni 1925 werd o.a. de algemeene mobilisatie geregeld, welke zoowel de burgerlijke, als de militaire mobilisatie omvatte en waarbij de Regeering, als het noodig was, de bevoegdheid kreeg, om alle burgers, zoowel mannen als vrouwen, aan de landsverdediging te doen medewerken; waarbij alle bedrijven op ieder oogenblik geheel in dienst van de economische verdediging kunnen worden gesteld. Daarnaast zijn nog verschillende functionarissen aangesteld, die den Oppersten Verdedigingsraad regelmatig op de hoogte moeten houden van de bestaande productiemiddelen, van de behoefte aan grondstoffen en van de arbeidsbezetting in de verschillende bedrijfstakken. Italië is er op uit om het economisch leven zóódanig te organiseeren, dat het in geval van oorlog onafhankelijk van het buitenland kan leven en door eigen voortbrenging in de behoefte van weermacht en volk zal kunnen voorzien. Een van de moeilijkste onderdeelen van deze organisatie is zeer zeker de voorziening van brandstoffen, een in de moderne oorlogsvoering uiterst belangrijk artikel, waarvoor het op het oogenblik vrijwel geheel op het buitenland is aangewezen.

Ook *Engeland*, dat de laatste jaren zulk een indrukwekkend bewapeningsprogram heeft opgezet, om zijn wereldgebied tegen aanvallen van buiten op de vele bedreigde punten te kunnen beschermen, heeft ook in het moederland het vraagstuk van de economische verdedigingsvoorbereiding met kracht ter hand genomen. In een Britsch bewapeningsplan heeft men dienaangaande twee fasen ingevoerd, waarbij de eerste gevormd wordt door het op sterkte brengen van het door verschillende oorzaken terugloopen der militaire voorraden, overeenkomstig een te voren opgezet programma van modernisatie, mechanisatie, vervanging en oorlogsreserves. Deze eerste fase beoogt dus eigenlijk het nemen van maatregelen, die spoedig resultaten kunnen opleveren en hoofdzakelijk van organisatorischen aard zijn.

In de tweede fase — waarmee thans reeds begonnen is — beoogt men een industriele mobilisatie voor de toekomst voor te bereiden. Hierbij volgt men het systeem van de z.g. schaduw-industrieën. De gedachte, die aan deze schaduw-industrieën ten grondslag ligt, komt vooral hierop neer, dat verscheidene particuliere bedrijven met het volledig behoud van eigen werkzaamheid, erin toestemmen, om hun organisatie te doen gebruiken voor de aanvullende fabricage, die in geval van oorlog noodzakelijk zal zijn. Deze schaduw-industrieën worden opgericht voor oorlogsmaterieel, vooral voor munitie, vliegtuigen en bepaalde geschutssoorten. Naast de reeds bestaande bedrijven, die uitsluitend op deze artikelen zijn ingesteld, tracht men dus een groep van neven-bedrijven te vinden, waar een kleine kern in vredestijd wordt opgebouwd, die in geval van mobilisatie spoedig kan worden uitgebreid. Kleine orders worden aan deze schaduw-industrieën ook in tijd van vrede reeds verstrekt, zoodat de eventueel speciaal voor dit doel aangeschafte productiemiddelen, zij het ook slechts periodiek, kunnen worden gebruikt, terwijl de arbeidskrachten in deze productie kunnen worden geoefend.

Ofschoon vrijwel in alle landen thans veel aandacht wordt geschonken aan het vraagstuk van de Economische Verdedigingsvoorbereiding en ik hier slechts enkele als prototypen heb genoemd, moge door mij nog vermeld worden de wijze, waarop dit vraagstuk in *Zweden* is ter hand genomen, in verband met een zeer eigen karakter, dat aan een deel van deze organisatie is gegeven.

Aan de in 1928 opgerichte Rijksc commissie voor de Economische Verdedigingsvoorbereiding werd o.m. de taak opgedragen om in samenwerking met de vertegenwoordigers der industrie, voorbereidende maatregelen te treffen voor de behoefte-voorziening van weermacht en burgerbevolking in geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden. In Zweden wil men dit nu bereiken door de distributie van grondstoffen en hulpstoffen zoodanig te regelen, dat deze in geval van oorlog uitsluitend worden aangewend voor de productie van de onder die omstandigheden benodigde hoeveelheden, met het gevolg, dat alle voorbereidingen onder staatstoezicht staan en indien noodig kunnen worden opgevoerd. Ter vermindering van het risico, dat de productie van „lebenswichtige” artikelen bij onvoldoende medewerking zou stagneeren, wordt overwogen, om door de Regeering zoo noodig bepaalde bedrijven in staatsdienst te stellen.

Het meest karakteristieke echter van de Zweedsche regeling is wel, dat door de Commissie van Economische Verdedigingsvoorbereiding werd voorgesteld, om van staatswege voorraden aan te schaffen. Dit voorstel is inmiddels aangenomen zeer groot gedeelte aangewende vrede op grondstoffen uit het de bestond er terecht de vree zijn aanvoerwegen betreft, no ligt, toch op het gebied van d oorlog spoedig zou zijn uitgevan buitenaf onmogelijk zou

In het begrotingsjaar 1938 genoemd voorstel door den men, is een bedrag van 70 m. doel gevoteerd. Een Rijkseze gericht en de leider van de aankopen en het aanleggen van de voorraden belast. Men heeft daarbij de voorraad-vorming beperkt tot een gering aantal goederen en daarbij beoogd de hoeveelheden zoo groot te nemen, dat men op de voorziening van de overeenkomstige vredesbehoefte van één jaar is verzekerd. Het criterium voor de aanwijzing van de goederen is gelegen in de „moeilijkheden, die men verwacht bij de aanschaffing in geval van de afsluiting van den aanvoer” en derhalve niet in de prijssituatie.

Tenslotte heeft men om een verstoring van de marktverhoudingen en den prijs te voorkomen bepaald, dat de voorraden in een geleidelijk tempo zullen worden aangeschaft en daarom heeft men het in het eerste jaar tot 70 miljoen Kronen beperkt, terwijl voor dit doel in totaal 220 miljoen Kronen zijn uitgetrokken waarvan 60 miljoen grondstoffen voor den landbouw (kunstmest en veevoeder) en levensmiddelen, 30 miljoen voor brandstoffen (petroleum en steenkolen), 45 miljoen voor metalen (ertsen), 55 miljoen voor de textielindustrie en 30 miljoen voor rubber, zout en industriele grondstoffen.

* *

Na dit korte overzicht van enkele, in dit opzicht karakteristieke vreemde naties, zou ik nog een oogenblik bij de *Nederlandsche situatie en de hier genomen maatregelen* willen stilstaan.

Allereerst moge er dan de aandacht op gevestigd worden, dat voor Nederland een goede economische verdedigingsvoorbereiding zeer zeker van het grootste gewicht is. Ook al mag men het uitgesloten achten, dat Nederland ooit alleen in oorlog zal komen en dus alleen op eigen voorziening zal zijn aangewezen, toch mag om verschillende redenen het vraagstuk van de economische verdedigingsvoorbereiding niet verwaarloosd worden.

Allereerst mag men in Nederland blijven hopen, dat een behoorlijke en goed georganiseerde weermacht, zooals deze gelukkig door de huidige Regeering wordt opgebouwd, voldoende preventieve werking zal bezitten, om bij een toekomstig West-Euro-

peesch conflict, evenals in de lange en gevaarlijke periode van 1914—1918, ons buiten den oorlog te houden. In dat geval zullen wij, evenals in dien tijd, op een eigen voorziening van weermacht en burgerbevolking zijn aangewezen. In geval van neutraliteit zouden wij het voordeel hebben, dat wij dan de beschikking hebben vooral op het gebied van de levensmiddelen-voorziening over het geheele Nederlandsche grondgebied en de toegenomen graanbouw zou waarschijnlijk de positie van Nederland in dat opzicht versterken. Toch heeft ook de ervaring ons in dit opzicht geleerd, want de *toevallige* groote rijstvoorraad, die in Augustus 1914 in ons land was, is een niet te onderschatten bron voor de voedselvoorziening geweest.

Een tweede motief, waarom het noodig is, om de economische verdediging goed voor te bereiden is, dat indien Nederland den oorlog niet buiten zijn grenzen kan houden, het wel steun van een medepartij kan verwachten, maar toch niet zoodanig, dat daarom deze aangelegenheid door ons zelf verwaarloosd mag worden. Elke natie, die in den strijd betrokken zal worden, zal zich allereerst instellen op de voorziening van haar eigen krachten en daardoor zal wel een enorme inspanning worden vereischt, dat ons land niet direct gereed zal staan om het noodig materiaal en de noodige grondstoffen aan te schaffen zelfs niet naar een medestrijder. En al is het mogelijk, om materieel van buitenaf aan te schaffen, dan personeel, toch blijft hier ook te verstaan in den aanvang is gezegd, dat naar verwaarde van materieel en grondstoffen toegenomen.

Een ander motief voor een goede voorziening is de kwetsbaarheid in de groote kwetsbaarheid, die ons land in dit opzicht bezit. Zeer speciale maatregelen zijn vooral door den tegenwoordigen Minister van Defensie genomen, om de gevaren van een strategische overvaling te keeren. Politietroepen zijn op de belangrijke overgangen en kruispunten gestationeerd en grensbataljons zullen binnen afzienbaren tijd een gordel vormen aan den buitenrand van Nederland. Deze militaire kwetsbaarheid beteekent echter evenzoo een economische kwetsbaarheid en wegens de geringe diepte van ons land zal het voor een eventueelen aanvalver gemakkelijker zijn, om belangrijke punten te verstoren dan wanneer het land diep en dus de afstand groot zou zijn.

Tenslotte mogen wij verwachten, dat in een dergelijke omstandigheid, van waar de aanval ook komt (wij mogen aannemen, dat Nederland niet aanvalt, omdat dit geheel in strijd is met onze inderdaad vredelievende politiek), een deel van het eigen grondgebied zal worden afgesneden, althans niet in de gelegenheid zal zijn, om als hulpbron voor landbouwproducten en industriele goederen zorg te dragen.

Nadat hier te lande langen tijd gewerkt was met het Bureau „Vobo”, dat uitsluitend op de eenvoudigste voorziening voor de weermacht was ingesteld en nadat daarna nog eenige commissies voor ondergeschikte punten op dit terrein werkzaam waren geweest, werd door de Nederlandsche Regeering in April 1936 een interdepartementale Commissie, de zgn. Commissie Sluyter ingesteld, welke tot taak had de noodige maatregelen voor te bereiden ter voorziening in alle behoeften van de bevolking ten tijde van mobilisatie en oorlog. De behandeling van de verschillende vraagstukken op dit gebied geschiedt na voorbereiding door de uit deze Commissie gevormde Werk-Commissie, terwijl de Interdepartementale Commissie zelve rechtstreeks onder den Raad van Ministers staat.

De uitvoering van de verschillende complexen is op het oogenblik opgedragen aan een drietal bureaux, t.w. het Regeeringscommissariaat aan het Departement van Defensie, onder leiding van Ir. A. Groot-hoff, waar alle werkzaamheden betreffende de voor-

bereiding voor de weermacht zijn geconcentreerd. Daarnaast zijn twee bureaux werkzaam aan het Departement van Economische Zaken, nl. het Bureau Economische Verdedigingsvoorbereiding en het Rijksbureau ter Voorbereiding van Voedselvoorziening in Oorlogstijd, welke beide meer in het bijzonder voor de verzorging van de burgerbevolking zijn ingesteld. Deze bureaux zijn nog niet erg lang werkzaam en aangezien voorbereiding en bestudeering van onderwerpen, welke natuurlijk aan de uitvoering vooraf moet gaan, tamelijk veel tijd in beslag neemt, kan in dit opzicht uiterlijk ook nog niet veel tot stand gekomen zijn. Toch wijzen de teekenen er wel op, dat thans met dit onderwerp ernst wordt gemaakt.

* * *

Voor ons land lijkt mij tenslotte van veel belang dat — en dit op voorbeeld van datgene, wat wij uit het buitenland kunnen leeren, aangezien men daar reeds verder is in de organisatie — bij den opbouw van de Economische Verdedigingsvoorbereiding speciaal de volgende punten in het oog worden gehouden:

1e. Dat vooral gestreefd wordt naar een nog intensere coördinatie tusschen de verschillende diensten, die op dit gebied werkzaam zijn. Het Nederlandsche bedrijfsleven staat in 't algemeen zeker niet afkeerig tegenover verzoeken tot medewerking op dit gebied. Wanneer men zich den ernst van de situatie duidelijk voor oogen stelt en tevens inziet dat men hiermede de algemeene belangen kan dienen, zal men ook zels bereid zijn, om, waar dit noodig is, eenige offers te brengen. Echter moet voorkomen worden, dat dubbel werk wordt gedaan en uiteraard, dat tegenwerking tusschen verschillende instanties zou ontstaan. Vele overheids-instellingen beschikken thans reeds over gegevens, die ook voor de economische verdedigingsvoorbereiding van groot belang zijn en in zulke gevallen mag ook verwacht worden, dat de bureaux voor Economische Verdedigingsvoorbereiding geen extra belasting op het bedrijfsleven leggen.

2e. Ook acht ik voor ons land het vraagstuk van de voorraadsvoorziening van groote importantie, omdat wij ten aanzien van verscheidene grondstoffen in een gelijksoortige positie zijn als Zweden en omdat de aanvoer zeker moeilijker nog kan zijn, dan voor dit land. In dit opzicht kan men niet volstaan met het hanteeren van uitvoerverboden, maar zal ook een meer positieve voorbereiding door het organiseren van voorraadshouding moeten plaats hebben. Enkele grondstoffen zijn zoo onmisbaar, dat op het oogenblik een leger, zonder het bezit hiervan, niet kan functioneeren. Ik denk hierbij o.a. aan de benzine en aan de uitspraak van Keynes naar aanleiding van de overwinning van de geallieerden in den laatsten wereldoorlog, die zeide — zij het ook wat paradoxaal —, dat „de benzine den wereldoorlog had gewonnen.” Daarnaast zijn er uiteraard nog verschillende andere artikelen en grondstoffen, welke inderdaad in belangrijke hoeveelheden voorradig moeten zijn, die Nederland, ook als het buiten den oorlog kan blijven, waarlijk niet kan ontbeeren.

Het Zweedsche stelsel van de voorraadvorming zal zeker wel geïnspireerd zijn door den economist Cassel, die meer waarde hechtte aan deze materialen dan aan een extra hoeveelheid goud.

Ik ben van meening, dat de voorraadvorming hier ook op andere wijze en wel in overleg met de betrokken particuliere instanties geregeld kan worden, waarbij eventueel een extra daarvoor genomen risico door de Overheid zou kunnen worden overgenomen. Hierbij kan ook overwogen worden het stelsel van de z.g. uitgestelde contracten, welke in vredetijd worden afgesloten met de daarvoor in aanmerking komende industrieën voor levering bij mobilisatie, waarbij eenzijdig de industrieel zich verbindt tot het leveren der bestelde goederen, doch anderzijds de Regeering op zich neemt, om alle middelen te verschaffen,

waardoor de aangegane verplichting kan worden nagekomen. De contracten vermelden de soort der goederen, hoeveelheid, kwaliteit, leveringstermijn, wijze van ontvangst en prijs, waarbij dan de prijs gebaseerd kan zijn op den gemiddelden prijs van een aan de mobilisatie voorafgegane periode. Dit stelsel wordt o.a. in België gebruikt.

3e. Gezien de kwetsbaarheid van ons land en de noodzakelijkheid van een groote uitzetting van de oorlogsproductie in geval van mobilisatie en oorlog, acht ik ook het stelsel van de schaduw-industrieën, zooals dit in Engeland wordt toegepast, voor ons van groote waarde. Dit stelsel van schaduw-industrieën zal beperkt moeten blijven tot de typische oorlogsindustrie en zal, zooals dit trouwens ook in Engeland geschiedt, geleidelijk aan moeten worden opgebouwd. Naast de voorbereidende organisatie is hiervoor zeer zeker ook noodig, de medewerking van de particuliere bedrijven, waarbij van hun zijde werkelijk overwogen moet worden de plicht tot medewerken, die iedereen heeft in oogenblikken van gevaar en waarbij dus ook in vredes-tijd het winststreven niet primair mag zijn.

4e. In verband met het gevaar, dat bepaalde gebiedsdeelen in geval van oorlog geheel of gedeeltelijk zullen worden afgesneden, dient men eenerzijds voor uiterst belangrijke bedrijven en bedrijfsonderdeelen, een evacuatie naar de minder kwetsbare gedeelten voor te bereiden en anderzijds de vestiging van nieuwe bedrijven door dezen bril kritisch te bezien. Het gevolg van dezen maatregel mag en kan uiteraard niet zijn, dat alle industrieën zich gaan samenhopen in een klein gedeelte van het land. Zooals er een evenwicht moest zijn tusschen hetgeen militair noodzakelijk is en hetgeen finantieel verantwoord is, zoo zal ook een evenwicht moeten bestaan tusschen hetgeen algemeen economisch in vredes-tijd gewenscht is en hetgeen in verband met de voorziening in oorlogstijd noodzakelijk is.

De algemeene overwegingen leiden er zeker niet toe, om het geheele industriele apparaat van Nederland in een enkele provincie te concentreeren. Men dient er echter wel zorg voor te dragen, dat ondernemingen, die bij de oorlogvoering van het allergrootste belang zijn niet in de geografische hoeken van het land worden geplaatst. Het zou onjuist zijn hieruit de conclusie te trekken, dat het in de bedoeling ligt om bepaalde gebiedsdeelen zonder meer prijs te geven. Elk land heeft nu eenmaal zijn gevaarlijke en kwetsbare gedeelten en zijn veiliger streken. Het is niet zonder reden, dat een belangrijk gedeelte van de staal- en oorlogsindustrie uit het Ruhrgebied meer naar het midden van het land is verplaatst, ofschoon dan dat Ruhrgebied — militair gesproken — nog wel minder gevaar van afsnijding zal loopen, dan enkele provincies van Nederland.

* * *

In den aanvang van dit artikel is er op gewezen, dat de economische verdedigingsvoorbereiding noodig is, in verband met de gevaren die ons van buitenaf bedreigen, zooals Nederland op het oogenblik ook gedwongen wordt tot de versterking van zijn weermachtsapparaat door de bedreigingen van zijn veiligheid en zelfstandigheid. Verscheidene landen voeren op grond van een soortgelijke motiveering een sterke, autarkische politiek. Het is niet noodig, dat door ons land dit voorbeeld in den uitersten vorm wordt gevolgd, doch de tegenstanders van een protectionistische en industriele politiek mogen zich in het licht der zelfstandigheid realiseeren, dat reeds Adam Smith in zijn „Inquiry into the nature and causes of the Wealth of Nations” heeft gezegd: „There seem however to be two cases in which it will generally be advantageous to lay some burden upon foreign for the encouragement of domestic industry. The first is when some particular sort of industry is necessary for the defence of the country.”

Zoo zullen ook zij, die bij de Nederlandsche handel

en nijverheid betrokken zijn in de bedrijfspolitiek, onder de aanwijzing van de Overheid, rekening dienen te houden met de maatregelen, die terwille van onze onafhankelijkheid en zelfstandigheid op het gebied van de economische verdedigingsvoorbereiding getroffen moeten worden.

J. E. DE QUAY.

HET GELDVRAAGSTUK.

De rede, door den President van De Nederlandsche Bank op 8 Februari gehouden voor het Amsterdamse Departement van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, heeft binnen en buiten de lunchvergadering, waarin zij werd uitgesproken, uiteraard groote belangstelling gewekt. Wie toch kan het publiek beter inlichten over de geheimenissen van onze geldpolitiek dan hij, die met de dagelijkse leiding daarvan is belast? En wie is eerder geroepen om de richtlijnen der in de toekomst te volgen geldpolitiek aan te geven dan de President van de centrale bank?

Dat het in de gegeven omstandigheden vrijwel onmogelijk is om een volkomen strak en vast omljnd programma van monetaire maatregelen op te stellen, spreekt wel van zelf. De wereld is verscheurd door politieke tegenstellingen en oorlogsgeweld; in zulk een situatie laat zich een ideale geldpolitiek natuurlijk niet verwezenlijken. Maar wel dient te worden aangegeven, volgens welke beginselen zich de geldvoorziening binnen onze landsgrenzen dient te voltrekken en op welke wijze ons land met andere landen zal moeten samenwerken aan een bevredigende regeling van het internationale betalingsverkeer. Ook hierbij zal het niet altijd mogelijk zijn om tot een ideale oplossing te geraken, maar wel kan men toch zekere principes opstellen, die zooveel mogelijk in het oog gehouden moeten worden en zonder welke een rationeele geldpolitiek niet kan worden gevoerd.

Dat is blijkbaar ook de gedachtengang van den Bankpresident geweest en hij heeft aan zijn gehoor de beginselen uiteengezet, die zijns inziens moeten worden nageleefd ter verkrijging van een zoo goed mogelijk geldstelsel.

Nieuws heeft de Bankpresident bij deze uiteenzetting niet geboden. Zijn ideaal ligt in het verleden en hij is opgetreden als „*laudator temporis acti*”. Terug naar den gouden standaard, dat is zijn wensch.

Dit beteekent niet, dat Nederland zou moeten terugkomen op de „de facto” devaluatie van September 1936. Dat ware al te bezwaarlijk voor ons bedrijfsleven en nu deze devaluatie eenmaal een feit is, wordt zij blijkbaar met erkenning van de voordeelen voor ons bedrijfsleven (waaraan de Bankpresident op voorzichtige wijze al reeds uiting had gegeven op blz. 13 en 14 van zijn laatste jaarverslag), en wellicht met een verholen gevoel van dankbaarheid aanaard.

Ook beteekent de wensch tot terugkeer naar den gouden standaard niet, dat Nederland zich thans na bijna anderhalf jaar van zwevende valuta *motu proprio* zou moeten binden aan een nieuwen goudkoers. Dit laatste kan slechts geschieden in overleg met de groote mogendheden en op een oogenblik, waarop deze landen daartoe hunnerzijds het voorbeeld geven. Maar het ware, aldus de spreker, wel zeer wenschelijk, indien dit eerlang zou geschieden en indien om te beginnen het zeszijdig Monetair Accoord zou worden verstevigd in dezen zin, dat het niet meer met 24 uur kan worden opgezegd, doch voor geruimere tijd de feitelijke stabiliteit der wisselkoersen van de daarbij betrokken landen op basis van wederkerige goudafgifte zou vastleggen.

Daarmee zou een aanvang gemaakt zijn met het herstel van den gouden standaard, en de Bankpresident verwacht, dat zulks een nieuwe area van rust in het economisch leven zou inluiden.

De hoofdvoordelen van terugkeer tot den gouden standaard ziet de Bankpresident in het herstel van het vertrouwen, dat het goud als dekking verzekert aan het in het dagelijksch verkeer gebezigde bankpapier en giraalgeld, en in de stabiliteit der wisselkoersen, die van dat herstel het gevolg zou zijn.

Over het eerste punt behoeven wij niet veel te zeggen. De ervaring van de laatste jaren heeft met betrekking tot een groot aantal landen, waaronder ook Nederland, wel afdoende geleerd, dat voor het dagelijksch verkeer de omvang van de gouddekking van het ruilmiddel en de vaste gebondenheid der geld-eenheid aan het edele metaal een onverschillige zaak is. Het bankpapier en het girale geld hebben hier na 26 September 1936 hun functie op dezelfde wijze vervuld als voordien en deze ervaring is dezelfde geweest, als die, welke in andere landen reeds eerder was opgedaan, toen zij de banden tusschen hun geld en het goud slaakten.

Blijft dus de stabiliteit der wisselkoersen. Uiteraard kan worden toegegeven — en is ook, voorzover wij weten, nimmer betwist — dat deze stabiliteit een gemak beteekent voor den internationalen handel en voor het internationale creditverkeer. De zin van den gouden standaard is immers deze, dat via het goud de verschillende geldeenheden aan elkander gekoppeld worden en nog slechts binnen enge grenzen kunnen schommelen.

Het gemak van deze koppeling mag echter het oog niet doen sluiten voor de groote gevaren, die juist daardoor de landen, welke hun eigen geldeenheid aan die van andere landen verbinden, kunnen bedreigen. Niet alleen is het goud zelf niet stabiel van waarde als gevolg van ongelijkmatigheid der goudproductie — een bezwaar tegen den gouden standaard, dat ook door den Bankpresident wordt erkend — maar bovendien beteekent — en dat werd door hem in zijn rede in een geheel verkeerd licht gesteld — gebondenheid van een land aan een internationalen standaard, dat het de monetaire zijde van de conjunctuurbeweging in andere landen automatisch moet medemaken tot schade van de gelijkmatigheid van de economische ontwikkeling binnen de eigen landsgrenzen. Dit bezwaar geldt in het bijzonder voor een klein land als Nederland dat niet zijnerzijds de wereldconjunctuur bepaalt, doch veeleer de bewegingen in de groote, toonaangevende landen in zijn eigen monetaire verhoudingen weerspiegeld zal zien, zoodra het zijn geldwezen via een gemeenschappelijken standaard aan dat van die andere landen vasthaakt.

Hierin ligt het grootste bezwaar van den gouden standaard. Het stelsel zou redelijk kunnen fungeren, wanneer de geldpolitiek in de groote landen gericht ware op de stabilisatie van de geldwaarde¹⁾ Er is echter geen waarborg, dat een dergelijke politiek in de toekomst zal worden gevoerd. En zoolang zulk een waarborg blijft ontbreken, ware het te eenen male onraadzaam om voor Nederland aansluiting te bepleiten bij een internationalen standaard; daarmee toch zou men het Nederlandsche economische leven volkomen afhankelijk maken van de ups en downs van andere landen, over welker geldpolitiek men geen zeggenschap heeft.

Nu zullen, door de talrijke internationale betrekkingen, welke ons land met de buitenwereld onderhoudt, deze ups en downs zich ook zonder gemeenschappelijken standaard wel doen gevoelen, maar bij een verstandige, op stabilisatie der geldwaarde gerichte monetaire politiek hier te lande behoeven zij dan lang niet zoo veel invloed te hebben, als wanneer ons land zich via een gemeenschappelijken standaard restloos zou openstellen voor de buitenlandse conjunctuurbeweging.

¹⁾ Met betrekking tot de wijze, waarop men de voor deze stabilisatie vereischte richtlijnen zou moeten vaststellen, verwijzen wij naar ons praedadvies van November jl. voor de Vereeniging voor Waardevast Geld.

Ter adstructie van deze stelling meenen wij te mogen verwijzen naar het opmerkelijk verschil in conjunctuurverloop in de jaren 1931—1936 in de z.g. „papierlanden” eenerzijds, de „goudlanden” anderzijds. De eerstgenoemde groep onttrok zich door het loslaten van den gouden standaard aan het internationale deflatieproces en opende zich daarmee den weg naar een spoedig intredend economisch herstel, terwijl in de voormalige goudlanden, die aan den internationalen standaard meenden te moeten vasthouden, de economische depressie om zich heen bleef grijpen.

Wanneer thans de gouden standaard zou worden hersteld, zoo zou dit, indien niet afdoende waarborgen voor stabilisatie van de geldwaarde werden getroffen, slechts tot een herhaling van de vroegere misère leiden.

Nu is de kans op dit herstel minimaal. In Amerika loopt de conjunctuur terug, in Engeland vertoonen zich teekenen van een zeker stagnatie. Deze landen hebben genoeg geleerd, hoe gevaarlijk de gouden standaard in tijden van depressie zijn kan en zullen thans waarlijk niet gauw overgaan tot een nieuwe gebondenheid, die slechts bedenkelijke gevolgen zou kunnen hebben.

Daarom zal Nederland, of de President van de circulatiebank het aangenaam vindt of niet, zijn valuta nog wel een heelen tijd moeten laten „zweven”. En of het „überhaupt” nog ooit tot herstel van den gouden standaard zal komen, is vere van zeker. Het kon best eens zijn, dat de Bankpresident niet anders gedaan had dan het houden van een lofrede op een instituut, dat evenals zooveel uit het verleden, in het koele graf is beland.

Daarom rust op de leiders van het economisch leven van dezen tijd en inzonderheid op de beheerders van het geldstelsel de taak te zoeken naar een bruikbaar systeem op nieuwen grondslag. Wij kunnen begrijpen, dat de Bankpresident niet geestdriiftig gestemd is voor de Amerikaansche politiek. Deze heeft in de laatste jaren door tal van innerlijke tegenstrijdigheden uitgemunt en al moet men — hetgeen de Bankpresident in zijn rede niet deed — billijkheids-halve erkennen, dat in Amerika sinds den wanhoopstoestand dien Roosevelt bij zijn ambtsaanvaarding in het begin 1933 aantrof, zeer veel is verbeterd, ideaal is de conjunctuurpolitiek aan gene zijde van den Ocean zeker niet geweest.¹⁾

Maar wil dit zeggen, dat er op het gebied der monetaire conjunctuurpolitiek niets te bereiken valt? Heeft de Sterlinggroep ons niets te leeren? En is werkelijk de eenige houding, die wij zouden kunnen aannemen, die van afwachten, totdat andere landen den gouden standaard herstellen om dezen opnieuw te gaan toepassen zonder voldoende waarborgen voor stabiliteit van de geldwaarde en van de economische ontwikkeling en om ons dan vervolgens opnieuw op dit drijvend goudanker te gaan vastleggen?

Het komt ons voor, dat deze tijd een andere houding vereischt dan die eener monetaire passiviteit, zooals de Bankpresident deze schijnt aan te bevelen. Het getij is voor den gouden standaard verlopen; men kan het goud, omdat het er nu eenmaal is, als internationaal betaalmiddel blijven bezigen, als standaard heeft het voorhands — en mogelijk definitief — afgedaan. Daarom zullen de leiders van het geldwezen de bakens moeten verzetten; hen wacht een andere taak dan in het verleden. Het is jammer, dat de President der Nederlandsche Bank zich daarvan niet doordrongen heeft betoond en dat hij in plaats van een nieuw en hoopvol geluid slechts conservatieve, of, als men wil, zelfs reactionnaire klanken heeft doen hooren.

G. M. V. S.

¹⁾ Zie over enkele tegenstrijdigheden in Roosevelt's New Deal onze inaugureele rede, uitgesproken te Utrecht op 15 October 1934 en getiteld „Verstoring en herstel van economisch evenwicht” (Haarlem, De Erven F. Bohn, 1934).

BELEGGERS-SAMENWERKING.

Reeds geruimen tijd hebben de voornaamste instellingen uit de groep „beroepsbeleggers”, dus levensverzekering-maatschappijen, pensioenfondsen, spaarbanken contact met elkaar gezocht, om te overleggen over een probleem dat hen allen in hooge mate raakt: het verloop van de kapitaalrente. Dit contact heeft reeds in het vorige jaar geleid tot zekere afspraken, die ten doel hadden om door gezamenlijk optreden, of juist: gezamenlijk onthouden van bepaalde objecten waarvan de condities niet aan de gestelde maatstaven voldeden; invloed uit te oefenen op de intrestcondities voor nieuwe en conversieleeningen, zoo onderhands als openbaar. Wat de onderhandsche leeningen betreft, is natuurlijk de invloed dien deze groep kan uitoefenen, belangrijk grooter dan bij openbare emissies. Voor de schuldbekentisleningen vormen zij tezamen het voornaamste „marktpersoneel” aan geldgeverszijde, voor de publieke leeningen hebben zij naast zich de groote groep van de individueele beleggers.

Het eerste belangrijke resultaat van de actie van dit beleggersblok heeft men kunnen waarnemen in de voorwaarden van de kortelings uitgegeven staatsconversieleening. Het principe van de oplopende rente, dat het kenmerk van deze leening is, moet wel grootendeels als vrucht van het overleg met het „blok” worden beschouwd. Uit de inmiddels gepubliceerde mededeelingen over dit onderwerp is gebleken, dat behalve particuliere instellingen ook de Rijksfondsen tot het blok zijn toegetreden, terwijl het in de bedoeling ligt de samenwerking ook na de staatsconversie te bestendigen.

Aard en doel van de aaneensluiting.

Naar het wezen kan met de blokvorming vergelijken met elk ander verkoopskartel, dat beoogt door gezamenlijk optreden de prijszetting en verkoopsvoorwaarden te beïnvloeden. Of ook kan men een parallel trekken met de arbeiderssamenwerking via de vakvereniging ter vaststelling van een minimum-vraagprijs voor de arbeidsprestatie. In zoverre zou men dus kunnen zeggen dat groepsvorming op dit terrein in de lijn der moderne ontwikkeling ligt.

De opzet van de aaneensluiting van aanbieders van goederen en diensten is als regel om een marktprijs te forceeren, die bij een vrij spel van de krachten van vraag en aanbod niet tot stand zou komen. Deze frontvorming heeft in de allereerste plaats betekenis in tijden waarin er feitelijk een constant aanbodssurplus is, waardoor de prijs bij een geheel vrij marktverloop de tendens heeft gedrukt te worden tot de waarde voor den marginalen vrager. Het gevaar voor overmatigen prijsdruk in zulk een geval is het grootst wanneer de differentiële kosten aan de aanbods zijde maar een geringe rol spelen, of wanneer kostprijs-overwegingen heelemaal buiten het geding blijven. Vandaar dat men de kartelvorming ook in de eerste plaats waarneemt in bedrijfstakken met relatief omvangrijke overhead-costs, of daar waar geen kostprijs bestaat, zooals bij den arbeid.

Wat de goederenproductie betreft, gaat het dus voornamelijk om voortbrenging van grondstoffen in kapitaalsintensieve bedrijven (b.v. staal, stikstof), bij de dienstverlening om soortgelijke gevallen (vrachtaart), daarnaast is bij de arbeidsdiensten deze gang van zaken in overeenstemming met het genoemde uitgangspunt, en ook de nieuwste loot van dezen stam ligt in deze lijn van ontwikkeling.

Wat het tijdstip betreft: er is sedert eenigen tijd een voortdurend overschot van kapitaal aanbod boven vraag. En wat prijsdrukkansen betreft: een kostprijs is er voor den kapitalist niet, daling van den prijs hoeft niet vermindering van aanbod met zich te brengen, waardoor weer prijsherstel langs natuurlijke weg zou kunnen intreden, doch integendeel is er een groote kans dat rentedaling de kapitaalvorming zal stimuleeren, waardoor het aanbod nog weer grooter

wordt en de tendens tot prijsdruk versterkt.

Die tendens tot stijgende kapitaalvorming bij dalende rente is er automatisch wat betreft het levensverzekeringswezen, dat de premies moet verhoogen, en ook de particulier, die spaart met het oog gericht op het bereiken van een zeker rente-inkomen, zal bij rentedaling de neiging moeten hebben meer te sparen.

Gericht op renteniveau of leeningsvoorwaarden?

In dit licht bezien zou men dus in analogie met de andere gevallen van blokvorming kunnen denken dat de opzet was: tegenhouden van de beweging van rentedaling. Het ware echter ook mogelijk, dat de plannen van minder vergaande strekking zijn, en alleen beoogd wordt een wijziging in de bijna traditioneel geworden leeningsvoorwaarden te bewerkstelligen. Er zijn verkoopskartellen, die de prijsvorming geheel aan de markt overlaten, doch alleen de verkoopsvoorwaarden regelen (Konditionenkartelle).

Wanneer men in het laatste jaar het oor bij de critiek te luisteren heeft gelegd, dan valt het niet moeilijk uit te maken op welk punt de geldgevers de condities sterk in hun nadeel achten. Sinds jaar en dag immers behoudt de geldnemer zich bij lange leeningen het recht voor om te allen tijde tot vervroegde aflossing over te gaan, hetgeen beteekent, dat wanneer de rente daalt, de geldnemer daarvan steeds kan profiteeren. De gevallen waarin conversie voor eenigen tijd is uitgesloten, zijn betrekkelijk zeldzaam en stammen voornamelijk uit perioden waarin de rente relatief hoog is en het aanbod van kapitaal in verhouding tot de vraag klein, zoodat dan de geldgever min of meer een machtspositie heeft en condities kan bedingen. Anderzijds heeft de geldgever nimmer het recht om bij stijgende rente de leening op te zeggen, of op andere wijze te profiteeren van de zich in zijn voordeel ontwikkelende marktpositie.

De nadeelen van deze situatie voor den belegger worden natuurlijk vooral gevoeld in een tijdvak van zeer lage rente, waarin men de kans groot acht, dat binnen afzienbaren tijd de rentevoet zal stijgen. Het feit dat daarvan de geldgever niet kan profiteeren, wordt als een onbillijkheid gevoeld, maar meer nog als een gevaar, omdat immers in zulk een geval de koers van de laagrentende leeningen aanmerkelijk kan worden gedrukt. Dat deze factor zwaar wordt gewogen juist door de opgemelde categorie der beroepsbeleggers is begrijpelijk, omdat hun balansopmaak als regel (met uitzondering van enkele spaarbanken die een z.g. wetenschappelijke balans opmaken), gebaseerd is op de beurswaarde van het effectenbezit.

De invloed van de onderhavige strooming op de voorwaarden van de recente staatsconversie (waarvan de rente voor de eerste tien jaar zeker niet spreekt voor ingaan tegen de tendens van intrestdaling, doch de verhooging van de rente tot 3½ pCt. daarna duidelijk tegemoet komt aan het opgemelde geldgeversbezwaar), zou doen veronderstellen, dat men in de eerste plaats den invloed op dit punt, dus op de condities, wil richten. Weliswaar is door deze conditie het gecalculeerde rendement op de nieuwe leening 3¼ pCt., maar die berekening heeft maar betrekkelijke waarde: door conversie kan de renteverhoging tot 3½ pCt. illusoir gemaakt worden. Weliswaar kan bij elke leening door conversie het berekende rendement een illusie worden, maar hier kan conversie al plaats vinden wanneer maar de rente op het huidige peil blijft, bij normale leeningen alleen wanneer de rente verder daalt!

Ook in de publicatie ten aanzien van het doel van het accordé staat vermeld, dat men niet het doel heeft een „natuurlijke rentedaling” tegen te gaan, doch alleen excessen wil bestrijden. Omtrent de strekking van deze doelstelling is het moeilijk een afdoend oordeel te vormen. Temeer omdat men daarnaast kennis neemt van de richtlijnen, die de contact-commissie voorloopig heeft vastgesteld: men zal geen medewerking verlenen aan gemeenteleeningen met een rendement van minder dan 3½ pCt.; en aan provin-

cieleeningen met minder dan 3¼ pCt. rendement (tarieven die uitgesproken liggen „boven de markt”, zooals die zich voor deze publicatie had ontwikkeld).

Wanneer men dit ziet, kan men zich niet onttrekken aan den indruk, dat toch de rentevoet zelve tot inzet van het streven wordt gemaakt. Of moet uit dezen grondslag worden afgeleid, dat men een lagere rente dan de opgemelde als een excess beschouwt en niet als een product van natuurlijke rentedaling? Onder de geschetste omstandigheden moet men zoowel den opzet als het resultaat van de blokvorming nog met een zekere reserve bezien. Veel zal daarbij wellicht ook afhangen van het succes der beweging.

Het kapitaal aanbod dat buiten de samenwerking valt.

De vraag in hoeverre de opzet zal kunnen slagen en een werkelijke invloed op de markt van het „kartel” zal kunnen uitgaan, hangt samen met de betekenis van de aangesloten groepen in het totale marktpersoneel.

Ongetwijfeld vormen de bij het accoord aangesloten instellingen een niet te onderschatten factor op de kapitaalmarkt. Maar de „ongeorganiseerde” beleggers vormen tezamen numeriek (naar het bedrag gerekend) een nog belangrijker groep. Bij de huidige situatie van vraag en aanbod kan men gerust zeggen dat, voor zoover betreft leeningen die nieuw geld vragen, een onthouding van het blok weinig invloed op het marktverloop zou kunnen uitoefenen. Het kapitaal aanbod uit andere bronnen dan van de aangesloten laat nog een overschot na bevrediging van de nieuwe kapitaalvraag.

Anders staat het natuurlijk met de voor de markt veel belangrijker conversieleeningen. Een tijdlang zou men het wellicht kunnen stellen zonder de inschrijvingen van de leden van het blok, en het door dezen teruggetrokken kapitaal kunnen vervangen door dat van individuele beleggers. Maar duurzaam kan de obligatiemarkt in dit verband toch niet buiten de medewerking van de beroepsbeleggers.

Dit laatste feit alleen reeds zal echter een psychologischen invloed hebben ook op de stemming van de rest van het belegend publiek. Wanneer men aanneemt dat het blok succes zal hebben met zijn streven, begint het publiek zich voorloopig ook terughoudend te toonen ten aanzien van objecten, die niet vallen binnen de door de kongsi gestelde richtlijnen. En aldus kan de invloed van het blok zich veel verder uitstrekken dan alleen tot het eigen kapitaal aanbod. De conversiebeweging zou aldus sterk geremd kunnen worden; en daardoor wordt natuurlijk ook de markt voor nieuw geld naar evenredigheid beïnvloed. Ook op dit punt is het echter moeilijk thans reeds een gemotiveerd oordeel te vormen.

Hoe zal de „politiek” van het blok zich verder ontwikkelen, en hoelang zal het ongeorganiseerde publiek zich achter deze richtlijnen scharen, ondanks de vroeger daarmee ongedane minder gunstige ervaringen, die er tenslotte toe hebben geleid, dat zij die met de beroepsbeleggers zich onthielden van „meedoen” aan conversies tenslotte toch kochten en dan aanmerkelijk duurder?

Voorloopig lijkt het meest waarschijnlijk, dat de actie ertoe zal leiden, dat het principe van de gestafelde rente meer ingang zal vinden, en dat zou erop neerkomen, dat de invloed reëel meer beperkt blijft tot de leeningscondities, en dat de rentevoet zelve alleen wordt beïnvloed in die mate, dat het gecalculeerde rendement wordt geflatteerd met de mogelijkheid van de latere renteverhooging. Pas over jaren zal dan dus kunnen blijken of het succes reëel is geweest of meer een „succès d'estime”. Voor het moment wordt in dat geval de rentedaling ook niet tegengehouden en dat zou het meest in overeenstemming zijn met het bovenvermelde uitgangspunt van het streven. Dan ware het echter ook logisch de vastgestelde richtlijn uitdrukkelijk zoo te formulieren, en

een minimum-rendement past in dien opzet niet, evenmin trouwens als een verschil tusschen gemeentel- en provincialeeningen.

Wanneer in deze richting zich de activiteit van het beleggersblok zou ontwikkelen, ware aan een reeds lang bestaand reëel bezwaar van geldgeverszijde tegen de gebruikelijke leeningscondities tegemoet gekomen, terwijl het element van de „rentecontrôle”, dat in een markt met overvloedig aanbod met een bovendien belangrijk ongeorganiseerd deel van de beleggers een gevaarlijk experiment zou kunnen zijn, zou vervallen.

In het licht van het bovenstaande zal men en over den opzet en over het te verwachten resultaat van de beweging een definitief oordeel moeten opschorten, en eerst de ontwikkeling in de naaste toekomst nauwkeurig moeten volgen.

C. A. Kl.

LOONTOESLAGEN.

I.

Loontoeslagen als crisismaatregel.

Onder de vele middelen die men in de afgelopen jaren heeft hooren aanprijzen tot bestrijding van de werkloosheid, komt in den laatsten tijd het geven van loontoeslagen naar voren. De vorm, waarin men dit middel het meest hoort aanprijzen, is die waarbij de overheid een toeslag geeft op het loon van die arbeiders, die door de werkgevers boven een bepaald aantal worden tewerkgesteld. Men gaat daarbij uit van de gedachte dat er op het moment een werkloosheid van een zekeren omvang is; wil men deze werklozen weer in het productieproces doen opnemen, welnu, maak het dan voor de werkgevers aantrekkelijk nieuwe arbeiders tewerk te stellen, maak de kosten van den arbeid zoo laag, dat het voor de werkgevers loonend wordt weer van de voor hen te dure arbeidskrachten in het bedrijf gebruik te maken. Verlaging van den kostprijs met enkele procenten, aldus hoort men vaak, zou menigen fabrikant in staat stellen zijn afzet uit te breiden en waar het loon in vele bedrijven een integreerend deel van den kostprijs is, zou een vermindering van den prijs van den arbeid ongetwijfeld tot vergroting van de werkgelegenheid leiden. Aangezien een vermindering der loonkosten door loonsverlaging, hetzij over de geheele linie, hetzij alleen voor de nieuw aan te zetten arbeiders, in den regel op vele en ernstige bezwaren stuit, kan het verminderen der loonkosten door het geven van een toeslag op de loonen, hetzelfde gunstige resultaat teweeg brengen, zonder de moeilijkheden die aan een loonsverlaging vastzitten.

De kosten kunnen voor de overheid nimmer een bezwaar zijn, aangezien deze anders toch voor een groot gedeelte der werklozen moet zorgen. De uitgaven voor de loontoeslagen kunnen gemakkelijk worden bekostigd uit de bespaarde steunuitkeeringen, terwijl de overheid daarnaast ruimere inkomsten zal ontvangen uit belastingen en voor de door haar geleverde diensten aan bedrijven en arbeiders. En zijn de arbeiders weer eenmaal in het productieproces opgenomen, dan kunnen, als later het bedrijfsleven zich weer van de depressie heeft hersteld, de loontoeslagen worden afgeschaft.

In deze redeneering schuilt inderdaad veel aantrekkelijks.

Verdiert reeds elke poging om tot vergroting van de werkgelegenheid te komen ons aller sympathie, hoezeer is dit dan niet het geval met een plan waarvoor niemand zich extra geldelijke offers behoeft te getroosten, waarvan integendeel zoowel werkgevers, als arbeiders en overheid geldelijke voordeelen genieten en dat zich daarbij door zijn eenvoud met het kenmerk van het ware aandient?

Bezwaren door de ongelijke werking op de bedrijven.

Toch zitten aan het geven van loontoeslagen in den geschetsten vorm bezwaren vast. Een van de beginselen waarvan men in den regel uitgaat, en dat ik

in den aanvang reeds noemde, is, dat men den loon-toeslag geeft voor die arbeiders die boven een bepaald aantal worden tewerkgesteld. Hier rijst reeds dadelijk een groote moeilijkheid: waar moet men de grens trekken? In den gedachtengang van de voorstanders van zulk een toeslagregeling, dient men er voor te waken, dat de nieuw aan te stellen arbeiders met toeslag, de reeds werkende zonder toeslag, verdringen. Men moet daarom uitgaan van een bepaalden bestaanden omvang der werkgelegenheid en eerst voor hetgeen daaraan wordt toegevoegd, mag men toeslagen geven.

In de „Verordnung des Reichspräsidenten zur Behebung der Wirtschaft” van 4 September 1932, het plan-von Papen, waarvan het geven van loontoeslagen een belangrijk onderdeel vormde, ging men uit van de gemiddelde bezetting der bedrijven in het tijdvak Juni—Augustus 1932. Voor elken arbeider, dien men in zijn bedrijf gedurende een jaar zou tewerkstellen, zou de Regeering een bedrag van R.M. 400 aan belastingbons uitkeeren. Het is duidelijk, dat zulk een regeling het gestelde doel, bestrijding der werkloosheid, niet op rationeele wijze kan verwezenlijken.

Allereerst vallen buiten de regeling, die bedrijven die gedurende de depressie getracht hebben hun personeel zooveel mogelijk aan te houden, ook al had men hier niet altijd regelmatig werk voor. In den regel zullen het niet de slechtste bedrijven zijn die dit hebben gedaan. Afgezien van de moreele zijde van de zaak, dat die bedrijven die in sociaal opzicht het meeste deden, thans het minste profiteeren van zulke overheidsmaatregelen, is in economisch opzicht de bedenkelijke kant dat de zwakke bedrijven aldus meer gesteund worden dan de sterke. En dit gevaar is geenszins denkbeeldig.

Er zijn tal van bedrijven die met het ontslaan van personeel zeer zuinig zijn geweest en dit hebben aangehouden waar andere onder gelijke omstandigheden tot ontslag overgingen. Zoo gaat een der groote bankinstellingen van ons land er prat op, dat zij gedurende de depressie niet één harer bedienden heeft ontslagen, hoewel zij haar werkzaamheden beduidend zag verminderen. Deze bedrijven zullen in eerste instantie niet van de toeslagregeling kunnen profiteeren, aangezien er voor hen geen prikkel tot uitbreiding van personeel is, zoolang de oude bezetting niet volledig werk heeft. Zelfs zullen zij aanvankelijk schade ondervinden van de andere bedrijven die voor een gedeelte hunner productie door den toeslag met lagere kosten werken.

De geschetste bezwaren zullen zich in het bijzonder doen gevoelen wanneer geheel nieuwe bedrijven worden opgericht. Laat men deze zonder onderscheid van de toeslagregeling profiteeren, dan vergroot men de deloyale concurrentie met de bestaande bedrijven die, omdat zij geheel of gedeeltelijk met „toeslagloos” personeel arbeiden, hogere arbeidskosten moeten calculeeren. Sluit men de nieuwe bedrijven geheel van de toeslagregeling uit, dan bevoordeelt men de bestaande bedrijven en belemmert men wellicht een op zichzelf rationeele ontwikkeling van de productie.

Een tweede bedenking is, dat de tijdsperiode waarvan men bij het vaststellen van een gemiddelde bedrijfsbezetting uitgaat, voor de onderscheiden bedrijfstakken van zeer verschillende beteekenis kan zijn. In de eerste plaats denk ik hierbij aan de seizoenbedrijven. Ook al neemt men niet, zoals in het plan-von Papen werd gedaan, een drietal zomermaanden als basistijd, altijd zal, zoolang in elk der seizoenen weer andere bedrijven hun grootste drukte hebben, het vaststellen van een periode die korter is dan een jaar, voor bepaalde bedrijfstakken gunstiger zijn dan voor andere. Men behoeft daarbij nog niet eens te denken aan uitgesproken seizoenbedrijven als het bouwbedrijf, de kledingindustrie of het conserveren van fruit, ook bedrijven als de metaalnijverheid, de diamantindustrie e.a. hebben hun seizoenfluctuaties. Nu kan men aan deze bezwaren ten deele

ontkomen door van een gemiddelde bedrijfsdrukke over een geheel jaar uit te gaan. Voor vele bedrijven zal het wel eens moeilijkheden opleveren hun juiste gemiddelde bezetting aan te toonen, maar voor de grotere, goed geadmistrateerde bedrijven zijn deze zeker niet onoverkomelijk. Wel blijft echter het bezwaar, dat de plaats binnen de conjunctuurcyclus voor de onderscheiden bedrijfstakken tengevolge van hun verschil in conjunctuurgevoeligheid, in een bepaald jaar, ongelijk is. Terwijl de eene bedrijfstak nog niet haar laagtepunt heeft bereikt, is de andere dit al gepasseerd en weer op weg naar het herstel.

De dynamiek van het bedrijfsleven als bezwaar.

Een andere moeilijkheid geeft de voortdurende splitsing en samenvoeging van bedrijven. Het bedrijfsleven is ook in dit opzicht voortdurend in beweging, vorming van vennootschappen, belangengemeenschappen, fusioneerende, stilleggen van fabrieken en concentratie der productie, deze geheele dynamiek van het bedrijfsleven, zal het uitermate moeilijk maken, om vast te stellen wat over een langere periode de gemiddelde bezetting van een bepaald bedrijf is. Slechts waar de verhoudingen in bedrijf en productie weinig veranderen, doen deze vraagstukken zich niet gevoelen. Er zijn echter niet veel bedrijfstakken waarin op dit punt een zoodanige rust heerscht, dat men gemakkelijk vaste, objectieve normen kan stellen.

Een der weinige groote bedrijfstakken waar men dit zou kunnen doen, is de landbouw, waar men de normen kan baseeren op een vast bedrag, dat per hectare wordt verloon. Ook ten onzent zijn van Regeeringswege op deze basis plannen gemaakt voor een algemeene toeslagregeling. Voor de verschillende cultures waren per hectare bepaalde bedragen aan arbeidsloon vastgesteld, waarboven de werkgever in de meer uit te betalen loonen een toeslag zou krijgen van 50 pCt. Deze regeling heeft het echter nimmer tot algemeene toepassing kunnen brengen. Toch zijn deze bezwaren in de meeste gevallen stellig wel te overwinnen.

Overige bezwaren.

Een veel grooter bezwaar is het, dat men door dit stelsel van subsidieering vooral de ontwikkeling bevordert van die bedrijfstakken, die de grootste inzinking hebben gehad, die dus het gevoeligst zijn voor de conjunctuur, terwijl de bedrijven die een meer stabiele werkgelegenheid scheppen, in mindere mate van de toeslagregeling zullen profiteeren. De overheid bevordert hierdoor de bedrijven die het snelst en het meest tot de werkloosheid bijdragen en helpt daardoor de voorwaarden scheppen voor eenzelfde euvel in de toekomst, als zij thans wil bestrijden.

Een ander nadeel van het geschetste systeem is, dat de premie verhoudingsgewijs grooter wordt, naarmate de arbeidskracht goedkooper is. Een vaste uitkeering per boventallige arbeider en per jaar, zoals in het plan-von Papen, maakt procentsgewijze den arbeid der laagst bezoldigden het goedkoopst. Dit behoeft niet steeds een nadeel te zijn; bij een groote werkloosheid onder de goedkoopste arbeidskrachten, bijv. jeugdigen of ongeschoolden, kan dit gevolg wel juist gewenscht zijn. Meestal echter zijn het de duurere krachten die het vlugste en het meeste werkloos worden en wier wederopneming in het productieproces het moeilijkste en tevens het meest gewenschte is. Een toeslagregeling waarbij een percentage van het arbeidsloon wordt vergoed, zal dit bezwaar ondervangen.

Een ander bezwaar, dat men evenmin licht moet tellen, is de moeilijkheid — die men bij elken steunmaatregel aan het bedrijf ondervindt — om de toeslagregeling te doen eindigen. Het is verwonderlijk om te zien hoe snel het bedrijfsleven zich op overheidssteun instelt en hoeveel weerstanden er te over-

winnen zijn om zulke ondersteuning te doen eindigen of zelfs maar te verminderen. De geschiedenis van de overheidshulp aan het bedrijfsleven is op dit punt omvangrijk en instructief. Nu is de ervaring op het gebied van de loontoeslagen zelf wel niet groot, omdat deze weinig zijn toegepast — het daar straks genoemd plan-von Papen vond een voortijdig einde door het aan het bewind komen van de nationaal-socialisten, die het experiment blijkbaar niet tot het einde hebben voortgezet — maar er is geen enkele reden om aan te nemen, dat van dezen vorm van steunverlening gemakkelijker is af te komen dan van beschermende rechten, productieprijzen, garanties van afzet of rendement van vermogen en wat dies meer zij.

Een bescheiden, maar niettemin leerzaam voorbeeld biedt de toeslagregeling in de Amsterdamsche diamantindustrie, waarvoor de gemeentelijke overheid in het jaar 1932 besloot tot het geven van een toeslag op de loonen in dit bedrijf, aangezien dit in de hoofdstad door de hevige loonconcurrentie van het buitenland dreigde teniet te gaan. In de voordracht aan den gemeenteraad stellen B. & W. van Amsterdam de regeling voor als een noodmaatregel om een moeilijke periode door te komen. „Een tijdvak van een jaar achten wij met de Commissie (van Advies voor dit werkverruimingsplan) voldoende om de proef te kunnen doen slagen” heet het in deze voordracht — de regeling bestaat heden ten dage nog, zij het in gewijzigden vorm.

Voordeel van de loontoeslagen.

Naast al deze nadeelen heeft het stelsel van loontoeslagen ook onmiskenbaar voordeelen. De vergroting aan werkgelegenheid, die door een loontoeslagregeling ongetwijfeld wordt geschapen, mag men niet laag aanslaan. Naast de groote moreele beteekenis van den arbeid voor de individu, die voor een ieder die van nabij met de gevolgen van de werkloosheid bekend is, zeker wel het zwaarste zal wegen, heeft zulk een regeling ook economische voordeelen.

De overheid kan door de loontoeslagregeling haar financiën gunstig beïnvloeden, omdat in den regel met een lager bedrag aan toeslag kan worden volstaan voor het tewerkstellen van een werklozen arbeider dan voorheen diens ondersteuning eischte. In het meermalen genoemde plan-von Papen was de loontoeslag vastgesteld op R.M. 400 per jaar, terwijl de steunuitgaven per werklozen Duitschen arbeider jaarlijks R.M. 500 bedroegen.

Ook de toeslagregeling voor de Amsterdamsche diamantindustrie laat aan de overheid een batig saldo. Volgens de jaarverslagen van de Gemeente Arbeidsbeurs te Amsterdam, bedroegen de kosten van de toeslagregeling gemiddeld per tewerkgestelde en per jaar in 1934: f 304, in 1935: f 447 en in 1936: f 464. Rekening houdende met het feit, dat van de tewerkgestelden ongeveer 70 pCt. voorheen een ondersteuning genoot van, ruwweg geschat f 650 per jaar, blijkt de overheid met haar loontoeslagen dus voordeel uit te zijn, teneer waar zij, als de arbeiders werken, verschillende ontvangsten heeft wegens belasting, levering van gas en electriciteit, enz., die zij anders derft.

Beschouwt men de economische gevolgen van het invoeren van de toeslagregeling niet van het standpunt van de overheid, maar van dat van de gemeenschap in haar geheel, dan blijken de uitkomsten nog heel wat gunstiger te zijn. Immers, voor het geld dat aan toeslagen wordt uitgegeven, krijgt de gemeenschap een directe tegenwaarde terug: dat wat nu meer geproduceerd wordt. De waarde van dit geproduceerde wordt aan het inkomen van de gemeenschap toegevoegd, terwijl door het opnemen van de werkloze arbeiders in het productieproces en het daaruit volgende onderhouden van hun vakbekwaamheid wordt voorkomen, dat het stukje gemeenschaps-

vermogen teniet gaat, dat in de scholing dier arbeiders is geïnvesteerd.

Daarnaast voorkomt de toeslagregeling verdere verarming tengevolge van het ongebruikt laten van het vaste kapitaal, dat nu weer in de productie wordt ingeschakeld en waarvan rente en afschrijving weer in de opbrengst van het product terugkomen, terwijl misschien zelfs nog winst gemaakt wordt.

Neemt men weer de Amsterdamsche diamantindustrie als voorbeeld, dan komt men tot de volgende rekening:

1e. door het inschakelen van de arbeiders in het productieproces, voegen deze aan het maatschappelijk inkomen een waarde toe gelijk aan het loon, dat zij ontvangen, verminderd met den toeslag. Dit gedeelte van het loon, dat dus netto voor rekening van het bedrijf komt, kan men in de diamantindustrie over deze jaren aannemen op ca. f 800 per jaar;

2e. door de tewerkstelling der arbeiders wordt een deel van de kosten van het vaste kapitaal, via het product, tot inkomen voor de gemeenschap; in de diamantindustrie, waar het vaste kapitaal klein is, moet dit bedrag op zeker niet meer dan f 100 per arbeider en per jaar worden aangenomen;

3e. door de tewerkstelling worden nog enkele economische voordeelen geboekt, die moeilijk meetbaar zijn als het behoud van de vakbekwaamheid der arbeiders, de ondernemerswinst, enz.

Maar ook als met deze laatste post geen rekening wordt gehouden, blijkt dat het inkomen, dat aan dat der gemeenschap door het werken van een diamantbewerker wordt toegevoegd, te bedragen f 800 + f 100 = f 900 per jaar, terwijl bij zijn werkloos-zijn het gemeenschapsvermogen met ten minste f 100 (verlies aan rente en afschrijving) per arbeider en per jaar achteruitgaat. Bij de keus: werkloos-zijn zonder toeslag of werken met toeslag, kan de beslissing voor de gemeenschap niet moeilijk zijn. Zij zal onvoorwaardelijk tot het laatste besluiten.

In een tweede artikel hoop ik enkele beginselen te ontwikkelen, waarop een eventuele loontoeslagregeling dient te worden gebaseerd.

A. KĀĀN.

INTERNATIONALE SAMENWERKING IN DE VRACHTVAART.

Toen in het begin van 1935 de daling van het vrachtenpeil zoodanige afmetingen had aangenomen, dat vele trampreederijen zich met ondergang bedreigd zagen, is een bijkans revolutionaire verandering tot stand gekomen op de wereldvrachtenmarkt, die van oudsher als het klassieke voorbeeld gegolden heeft van een markt, waar algeheele concurrentievrijheid heerscht en vraag en aanbod een onbepaalde werking uitoefenen.

De beslissende stoot heeft de einde 1934 tot stand gekomen Britsche Shipping Assistance Act gegeven, waarbij voor het verstrekken van subsidies aan trampschepen als voorwaarden een zekere mate van organisatie (of naar het hedendaagsche spraakgebruik ordening) van het trampscheepvaartbedrijf en een georganiseerde samenwerking van reeders waren gesteld. Onder zachte dwang van de Regeering namen hierop de Britsche reeders, in samenwerking met te Londen gevestigde Grieksche reeders, die na de Engelschen de tweede plaats in de graanvaart van de La Plata-rivier innemen, het initiatief om in deze vaart minimumvrachten vast te stellen, teneinde de markt eenigszins op peil te houden en verdere inzigingen te voorkomen.

Deze minimumvrachtenregeling voor de La Plata-vaart kwam op 14 Februari 1935 tot stand en werd kort hierop gevolgd door soortgelijke regelingen voor de graanvaart van de St. Lawrence en die van Australië naar Europa en het Verre Oosten. De buitenlandsche reeders, waaronder ook de Nederlandsche, besloten al spoedig aan de uitnodiging tot mede-

werking gehoor te geven en aan deze poging om door zekere beperkingen van de individueele vrijheid het algemeen reedersbelang te bevorderen steun te verleen.

Het aldus begonnen experiment — uit nood geboren en niet zonder scepsis begroet, gezien de vele mislukte pogingen in vroegere jaren om trampreeders internationaal tot blijvende samenwerking te bewegen — kan zonder twijfel na een driejarige ervaring als geslaagd beschouwd worden. In het in Januari 1937 verschenen 4e rapport, uitgebracht door het met het algemeen beheer der minimumvrachtenregelingen belaste Tramp Shipping Administrative Committee, wordt er op gewezen dat twee resultaten bereikt zijn: „In the first place it has saved the freight markets from imminent collapse and thereby restored confidence to the tramp shipping industry. In the second place, by stabilising freight rates on a moderately rising curve, it has created a firm jumping-off ground for the Industry, of which advantage has been taken when the demand for tonnage developed.”

Inderdaad is van het minimum vrachtensysteem een zeer gunstige invloed op het wereldscheepvaartbedrijf uitgegaan, niet slechts wat betreft de omstandigheden in de vaarten, waarvoor minimumvrachten zijn vastgesteld, doch ook de overige scheepvaart, waaronder de lijnrederijen, hebben geprofiteerd van de stabiliserende werking, die hieruit voor het algemeen vrachtniveau is voortgevloeid.

De regeling is op vrij eenvoudige wijze getroffen. Voor de graanvaart van Argentinië, van Canada en eenige havens aan de Noord Oostkust van de Vereenigde Staten en van Australië zijn minimumvrachten vastgesteld, gedifferentieerd naar gelang van de verschillende bestemmingshavens. Bevrachting dient op bepaalde voorgeschreven charterpartijen te geschieden, van welker voorwaarden niet mag worden afgeweken. Voorts bevatten de z.g. „schema's" nog eenige algemeene bepalingen, welke in acht genomen moeten worden, terwijl ook voor het graanvervoer met lijnschepen zekere bepalingen zijn overeengekomen.

De uitvoering en het toezicht berusten bij het hierboven reeds genoemde Tramp Shipping Administrative Committee, uitsluitend bestaande uit Engelsche reeders, waarvan enkele het lijnbedrijf uitoefenen. Voor de verschillende vaarten zijn adviseerende subcommissies in het leven geroepen, waarin ook de buitenlandsche reeders, o.a. de Nederlandsche, vertegenwoordigd zijn. Eerstgenoemde commissie en ook de subcommissies voor de La Plata-vaart komen vrijwel wekelijks te Londen bijeen, teneinde nauwkeurig het verloop van de marktverhoudingen te volgen en ten aanzien van alle zich voordoende gevallen die maatregelen te kunnen nemen, die in de practijk een soepele en doelmatige werking van het systeem verzekeren.

Een zeer belangrijk onderdeel daarbij vormen de ballastrestricties, d.w.z. het verbod om in ballast uit te varen zonder dat het schip voor de thuisreis bevracht is. Deze beperking beoogt de opeenhooping van onbevrachte tonnage in de laadhavens te voorkomen en zodoende het aanbod aan de vraag aan te passen. In het voorjaar van 1936 toen de vraag naar ruimte voor graanverscheppingen van de La Plata-rivier sterk afnam en een groot aantal schepen aldaar wekenlang op bevrachting lag te wachten, heeft slechts strenge toepassing van dit ballast restrictiestelsel verdere overvoering van de markt kunnen tegengaan en handhaving van het schema, dat ernstig met ontbinding bedreigd werd, mogelijk gemaakt.

* * *

Uiteraard is het moeilijk met nauwkeurigheid vast te stellen welken invloed de internationale samenwerking van trampreeders op het verloop der vrachten heeft uitgeoefend. In den aanvang van 1935 wa-

ren de La Plata-vrachten tot 12/- gedaald, een teneenmale verliesgevend peil, waarbij een belangrijk gedeelte der vervoerkosten ongedekt moest blijven. Als minimumvracht werd toen door de commissie een vracht van 14/- vastgesteld, welke vooral voor Nederlandsche reeders, die nog ten volle onder het valutaverschil gebukt gingen, als zeer laag beschouwd moest worden. Men wilde echter bij deze eerste proefneming voorzichtig te werk gaan; eerst geleidelijk werd tot verhooging besloten, van 1 Mei 1935 af gold een basisvracht van 16/6, welke in October van dat jaar op 17/9 gesteld werd. Het geheele verloop blijkt uit onderstaand overzicht, waarin naast elkaar zijn vermeld de opeenvolgende verhoogingen van de minimumvrachten voor de in dit opzicht toonaangevende La Plata-vaart en de algemeene vrachtindexcijfers.

Minimumvrachten La Plata-vaart	Vrachtindexcijfer Chamber of Shipping (1929=100)
Openmarktvracht Jan. 1935 12/-	Jan. 1935 74.67
Minimumvracht Feb. „ 14/-	Febr. .... „ 69.24
„ 1e helft	
„ Maart „ 14/6	Maart .... „ 71.23
„ 2e helft	
„ Maart „ 15/-	
„ 1e helft	
„ April „ 15/6	April .... „ 73.02
„ 2e helft	
„ April „ 16/3	
„ 1 Mei „ 16/6	Mei ..... „ 72.09
	Juni ..... „ 71.41
	Juli ..... „ 74.71
„ 4 Oct. „ 17/9	October .. „ 88.42
	December „ 90.43
	Januari .. 1936 85.28
	April .... „ 80.74
„ 6 Juli 1936 18/3	Juli ..... „ 83.19
„ 27 Juli „ 19/0	
„ 19 Aug. „ 19/9	Augustus.. „ 88.30
	September „ 97.63
„ 23 Oct. „ 22/3	October .. „ 104.18
	November „ 104.82
	December.. „ 127.50
„ 29 Jan. 1937 25/-	1e halfjaar 1937 135.70
	Juli ..... „ 137.76
	September „ 172.22
	November „ 136.47
	December „ 118.78

Ongeveer overeenkomstige verhoogingen ondergingen ook de minimumvrachten in de andere vaarten, waarvoor minimumvrachten zijn vastgesteld. In de St. Lawrence vaart werd begonnen met een basisvracht van 1/6 per qr.; sinds 29 Januari 1937 geldt een minimum van 2/9; voor Australië naar U.K./Continent werd in Maart 1935 een minimumvracht van 22/6 vastgesteld, welke sinds Januari 1937 successievelijk op 31/- tot 34/6 gebracht werd naar gelang van de laadhavens en of het graan in bulk dan wel in zakken verscheept wordt.

IIadden aanvankelijk de minimumvrachten tot gevolg, dat aan verdere vrachtendaling een einde kwam en een matige verhoging intrad, die zonder dit ingrijpen niet zou hebben plaats gevonden, naarmate de algemeene vraag naar scheepsruimte toenam door verlevendiging van het handelsverkeer en bepaalde oogstverhoudingen, stegen de marktvrachten aanmerkelijk boven de minima. Als een bewijs van welken omvang de opleving in de 2e helft van 1936 is geweest, moge worden vermeld, dat in dit halfjaar 1194 bevrachtingen voor graan van de La Plata-rivier tot stand kwamen, tegen slechts 286 in het eerste halfjaar 1936.

De Commissie te Londen weerstond de verleiding om door verdere verhoogingen de markt te volgen en de vrachten op te drijven. Zij bleef trouw aan het aangenomen beginsel, dat slechts minimumvrachten dienden te worden vastgesteld. De opeenvolgende verhoogingen vonden haar rechtvaardiging in de sterke stijging van de exploitatiekosten en de noodzakelijkheid voor de reeders om langzamerhand ook weder afschrijving en rente van het ingevesteeerde kapitaal te kunnen verdienen. Ver-

der dan dekking van de normale bedrijfskosten is men echter niet gegaan. Vandaar dat nu al meer dan een jaar de minimumvracht van de La Plata-vaart op 25/- gehandhaafd is gebleven, ofschoon in den loop van het jaar 1937 herhaaldelijk vrachten van 30/- tot 35/- en zelfs hooger bedongen konden worden. Deze „boom“-periode is echter slechts van korten duur geweest; in de laatste maanden is het vrachtenpeil snel gedaald en thans zijn de vrachtprijzen weer tot de minima teruggezonden, terwijl een stijgend aantal trampschepen vergeefs emplooi zoekt.

Niet te ontkennen is, dat in het algemeen de omstandigheden voor de goede werking van de minimumvrachtenregeling gunstig zijn geweest, al zijn er in het begin en ook in het voorjaar van 1936 perioden voorgekomen, waarin het zeer heeft gespannen of de reeders, wier schepen weken en zelfs maandenlang op bevrachting in de La Plata-rivier lagen te wachten, vol zouden blijven houden om geen lagere vrachten te accepteren. Zoodra de markt echter begon te stijgen, leverde inachtneming van de minimumvrachten weinig bezwaren op.

Een moeilijkheid blijft evenwel dat de regeling slechts voor enkele — zij het dan eenige zeer belangrijke — vaarten geldt. Zoo is de uitgaande vaart, waarvoor meestal getracht wordt kolenladingen te verkrijgen, niet in de regeling betrokken. Kortom tijd is weliswaar een minimumvrachtenschema voor de uitgaande kolenvaart van Europa naar Noord-Amerika in werking geweest, doch in de praktijk bleek dit schema niet te handhaven, zoodat het na een jaar werd opgeheven. Daarnaast zijn er verschillende andere tramproutes, waarvoor geen minimumvrachtenregeling is ingevoerd. De tonnage, die door balastrestricties verhinderd wordt emplooi op de „geordenende“ markt te zoeken, wordt naar deze opengebleven markten gedreven, waar het teveel aan ruimte dan allicht tot lage vrachten leidt. In de achter ons liggende periode van sterke verkeersopleving heeft dit verschijnsel zich nog maar weinig voorgedaan, doch het leidt weinig twijfel, dat een min of meer stabiel vrachtniveau bezwaarlijk in stand te houden zal zijn, indien het evenwicht tusschen aangeboden en gevraagde scheepsruimte wederom in een mate als in de juist verstreken crisisjaren verstoord wordt. Hiertoe zou zeer strenge en verregaande organisatie noodig zijn, waarbij een financieele regeling ten behoeve van reeders, die hun schepen tijdelijk uit de markt nemen, niet gemist zal kunnen worden.

* * *

Intusschen heeft de minimumvrachtenregeling in de graanvaart reeds spoedig navolging gevonden in de houtvaart van de Oost- en Witte Zee, een vaart, welke wegens de veelheid van laadhavens, de eigenaardigheden van de verschillende houtsoorten en de groote verscheidenheid, ook wat nationaliteit betreft, van de betrokken reeders, zich lastig voor organisatie leent. Toch is de Baltic and International Maritime Conference er na langdurige onderhandelingen in geslaagd het z.g. Baltwhite Timber Scheme, waarin minimumvrachten en condities voor de geheele houtvaart van de havens aan de Oost- en Witte Zee zijn vastgesteld, door de overgrote meerderheid van de reeders in de aan deze vaart deelnemende landen te doen aannemen. Ook dit schema, dat voor het eerst in 1936 in werking trad en sindsdien, zij het herhaaldelijk gewijzigd, regelmatig verlengd is, heeft in de praktijk zeer bevredigende resultaten opgeleverd. In den beginne deden zich allerlei moeilijkheden voor, toen maandenlang de Russische bevrachters weigerden schepen van reeders, die zich aan het schema hielden, te bevrachten. Toen de reeders evenwel een eensgezind front bleven vormen, moesten zij wel toegeven en zich bij de gewijzigde machtsverhouding neerleggen.

De minimumvrachtenregeling in de houtvaart is door geheel vrijwillige samenwerking van reeders

zonder eenige Regeeringsinmenging tot stand gekomen, terwijl in de graanvaart de Britsche Regeering een zekere dwang tot samenwerking heeft uitgeoefend. De subsidiewet werkte daarbij als sanctie; wie zich niet aan de vastgestelde vrachten hield, verspeelde zijn aanspraak op subsidie. Slechts één geval van overtreding door een Britsch reeder heeft zich dan ook voorgedaan.

Ofschoon reeds over 1937 in verband met de stijging der vrachten geen subsidies meer werden uitbetaald, is de steunwet eerst op 31 December van het afgelopen jaar ingetrokken. Daarmede zou ook het op deze wet steunende apparaat voor het instandhouden van het minimumvrachtensysteem vervallen zijn, ware het niet, dat de Britsche reeders tijdig besloten hadden de samenwerking, thans op vrijwillige voet, doch overigens op vrijwel dezelfde wijze, voort te zetten. Een regeling is ontworpen, met welker uitvoering wederom is belast een „Tramp Shipping Administratieve Committee“, samengesteld uit 16 tramp- en 4 lijnreeders, in een bepaalde verhouding te kiezen door de belanghebbenden; een boetesysteem voorziet in de behoefte aan sancties.

De reeders van meer dan 90 pCt. der Britsche tramptonnage hebben zich op deze basis contractueel tot het in acht nemen der minimumvrachten en de daarin eventueel door het Tramp Shipping Administrative Committee te brengen wijzigingen verbonden tot 31 December 1939, behoudens vroegere ontbinding van het schema bij meerderheidsbesluit. Wederom is tot de buitenlandsche reeders een uitnodiging tot medewerking gericht, welke dezer dagen door de reeders van de meest belanghebbende landen definitief is aanvaard. Aan een der oorspronkelijke bezwaren, dat de leiding van deze samenwerking geheel in de handen van Britsche reeders zou liggen — immers het Tramp Shipping Administration Committee bestaat uitsluitend uit Engelschen — is tenslotte minder gewicht gehecht, omdat in de praktijk een internationaal beheer moeilijk te verwezenlijken zou zijn. Door instelling van een „International Consultation Committee“ is men voorts aan den wensch van de buitenlandsche reeders naar een zekere medezeggenschap tegemoet gekomen.

De voortzetting van het minimumvrachtensysteem in de graanvaart is dus verzekerd; ook wat het Baltwhite Timber Scheme in de houtvaart betreft, is de vereischte medewerking van ten minste 85 pCt. der belanghebbende tonnage in de betrokken landen voor het seizoen 1938 verkregen.

Volledigheidshalve zij er op gewezen, dat ook in de tankvaart (voor zoover betreft de van de groote olieconcerns onafhankelijke tankrederijen) de samenwerking in den vorm van een poolstelsel, waarbij uitkeeringen voor opgelegde schepen worden verstrekt, in stand wordt gehouden, ofschoon in verband met de groote vraag naar petroleum vrijwel alle tankschepen momenteel in gebruik zijn.

Dat met deze maatregelen het belang van de reedergemeenschap gediend wordt is duidelijk; na vele jaren lang de volle verliezen te hebben moeten dragen van een ongebreidelden concurrentiestrijd door een te groot aantal schepen om een steeds kleiner wordende hoeveelheid lading, hebben de reeders thans een regeling tot stand gebracht, welke, ofschoon niet tegen verliezen uit hoofde van gebrek aan te vervoeren goederen vrijwarende en slechts op een indirecte wijze rationalisatie van de tonnage bevorderend, in ieder geval het aanvaarden van verliesgevend vrachten voorkomt.

Is hiermede ook het algemeen belang gebaat? Ongetwijfeld, voor zoover hierdoor uitoefening van een gezond tramp scheepvaartbedrijf, dat welvaart schept, mogelijk wordt gemaakt en de kans, dat de reederijen een beroep op de staatskas zouden moeten doen, belangrijk wordt verkleind. Doch ook de belangen van handel en consumenten verzetten zich niet tegen deze regeling, welke trouwens niet zonder voorken-

nis van de bevrachters tot stand gekomen is. Ook voor den handel leidt een stabiel vrachtenpeil tot vermindering van risico's, zooals in de lijnvaart, waar reeds lang het systeem van vrachtenconferenties ingang heeft gevonden, algemeen erkend is. Bovendien hebben de vrachtprijzen of geen of slechts een geringen invloed op de hoeveelheid der in „de wilde vaart” gewoonlijk te vervoeren goederen, waarvan de omvang door geheel andere factoren wordt bepaald. Voor den prijs van het brood bijv. vormen de zeetransportkosten van het graan een fractie, die zelfs niet in centen is uit te drukken.

Brengt voorts het algemeen belang niet mede, dat de kosten van de diensten, welke de vervoerder bewijst, door den gebruiker worden opgebracht en dat niet langer de vrachtcijfers beneden den kostprijs, worden gedrukt, het verlies voor rekening van den vervoerder latende?

Mr. H. E. SCHEFFER.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

NIEUWE REGELING DER BELGISCHE WERKLOOSHEIDSVZERKERING.

Dr. O. Ronart te Brussel schrijft ons:

De ondersteuning der Belgische werklozen was tot nu toe niet uniform geregeld. De werkloosheidsverzekering was zuiver facultatief, en lang niet alle arbeiders maakten van de hun geboden mogelijkheid gebruik: van ongeveer 1.8 miljoen industriële arbeiders is op het oogenblik slechts de helft verzekerd. Het betreft hierbij in de groote meerderheid arbeiders, die leden van een der groote vakverenigingen zijn (van de 900.000 verzekerden zijn 600.000 leden van de sociaaldemocratische, en 250.000 leden van de katholieke vakverenigingen), die voor hun leden een zoogenaamde „Caisse de chômage” opgericht hebben. Er bestaat ook een enkele onafhankelijke werklozenkas, die door functionarissen van den staat beheerd wordt, doch zij heeft zij weinig leden, dat zij feitelijk zonder betekenis is. In het totaal zijn er 126 werklozenkassen. Evenwel zijn er onder hen een aantal kassen, die zoo weinig vertrouwen genieten, dat er van vele kanten reeds lang erop aangedrongen werd, dat deze tot liquidatie moeten worden gedwongen. Kenmerkend voor het thans bestaande systeem is, dat er 16 kassen zijn, die tezamen nog niet eens 1000 verzekerden hebben.

Wat den inhoud van de verzekering betreft, zooals zij thans nog in het algemeen gebruikelijk is, zoo heeft de bij een verzekeringskas aangesloten arbeider in geval van werkloosheid recht op een schadevergoeding voor den duur van zes maanden, welke vergoeding in geen geval drie kwart van zijn loon te boven mag gaan. Aangezien de bedragen, welke de verzekeringskassen uit haar eigen middelen den verzekerden zouden kunnen uitbetalen, te gering zouden zijn, zijn Staat, provincies en gemeenten onderling overeengekomen, aan iedere werkloosheidskas een subsidie te geven, die naar het ledenaantal bepaald wordt. Na afloop van het genoemde tijdperk van zes maanden kan ieder werklooze zich tot het steunkantoor van zijn woongemeente wenden.

Uit deze in korte trekken weergegeven werkloosheidsregeling, zooals zij nu bestaat, blijkt, dat zij zeer gebrekkig is. Zij is zoowel in het algemeen als voor de werklozen onbevredigend; voor het laatste is het betrekkelijk geringe ledenaantal het meest sprekende bewijs. Op grond van een voorstel der regeering-Van Zeeland werd derhalve een jaar geleden een Koninklijke commissaris benoemd, die opdracht kreeg, een wetsontwerp uit te werken, waardoor de geheele materie opnieuw geregeld zou worden. Nadat commissaris F. Fuss zijn eerste verslag reeds uitgebracht had, waarin de algemeene lijnen van de nieuwe regeling, zooals hij zich deze voorstelt, medegedeeld worden, heeft hij kort geleden zijn tweede rapport gepubliceerd. In dit rapport zijn reeds de meeningen der door hem geraadpleegde organisaties (Comité Central Industriel,

Confédération des Syndicats Chrétiens, Vlaamsch Economisch Verbond en de Fédération nationale des Patrons catholiques, verder de organisaties der werknemers) verwerkt, zoodat het hoogst waarschijnlijk is, dat de voorstellen van den koninklijken commissaris, die de regeering in het aan de Kamer voorgelegd wetsontwerp verwerkt heeft, aangenomen zullen worden. Met het oog op de toeneming der werkloosheid dringt de regeering op vlugge behandeling van deze wet aan, zoodat zij vermoedelijk binnen enkele weken van kracht zal worden.

* *

Over de opvatting, die aan de nieuwe regeling ten grondslag ligt, schrijft de heer Fuss in zijn eerste rapport het volgende: „In tegenstelling met de commerciële verzekeringsmethode, die om de cliënten gelijkmatig te behandelen, de te betalen premie moet berekenen naar het risico van ieder verzekerde, is de sociale verzekering veeleer gebaseerd op het principe der onderlinge solidariteit en wordt meer rekening gehouden met het doorsneerisico, zoodat de lasten van de slechte risico's gedeeltelijk worden gedragen door de goede risico's... Voor den Staat gaat het er om tijdens de jaren van voorspoed meer aanzienlijke bijdragen, dan op het oogenblik noodig zijn, in het werklozenfonds te storten en zodoende reserves te vormen teneinde de openbare financiën te vrijwaren van elke gevaarlijke drukking in tijden van intense werkloosheid” (pag. 44 en 45 van het eerste rapport).

De Staat vat het als zijn plicht op, voor de arbeiders, die niet door hun schuld werkloos worden, te zorgen, zooals hij ook andere plichten heeft, bijv. bescherming van het land tegen aanvallen van buiten. Maar terwijl in het laatste geval de algemeene belangen gediend worden, is het in het geval der werkloosheid een speciaal gedeelte der bevolking, dat beschermd wordt. Het is daarom rechtvaardig, dat de staat niet alle kosten, die met de werkloosheidsverzekering verbonden zijn, uit eigen middelen wil dragen, maar dat ook de verzekerden zelf hiertoe moeten bijdragen. Anderzijds hebben de werkgevers er belang bij, dat de arbeiders, die tijdelijk werkloos zijn, in dusdanigen staat blijven, dat zij te allen tijde weer in het productieproces ingeschakeld kunnen worden; ook de werkgevers moeten derhalve in de kosten bijdragen. Doordat de Staat het als zijn plicht beschouwt, de arbeiders tegen de gevolgen der werkloosheid zooveel mogelijk te beschermen, verkrijgt hij ook het recht, het oppertoezicht over de algemeene regeling uit te oefenen, hetgeen aan beide andere partijen ten goede komt, den verzekerden, omdat zij thans de zekerheid zullen hebben, dat zij de premies niet voor niets betaald hebben, (het gebeurde wel eens, dat de verzekeringskas in gebreke bleef), en den werkgevers, omdat het toezicht en de medewerking van den Staat het juiste gebruik van de middelen garandeert.

* *

Het doel der nieuwe regeling, dat viervoudig is, kan dus als volgt omschreven worden: 1. unificatie, 2. vereenvoudiging van de administratie, 3. verhoogde zekerheid voor de verzekerden en 4. rechtvaardige participatie in de kosten. Dit doel zal door de volgende fundamentele wijzigingen bereikt worden:

a. de verzekering wordt verplicht. Alle arbeiders (uitgezonderd o.a. zijn huispersoneel, landarbeiders, seizoenarbeiders) worden verplicht, een verzekering tegen werkloosheid te sluiten.

b. in plaats van de veelheid van particuliere verzekeringskassen treedt een enkele onderneming, die onder het toezicht van den Staat zal staan, en waarvan het beheer paritair door vertegenwoordigers der werkgevers- en -nemers wordt uitgeoefend.

c. behalve de arbeiders, die door betaling der premies (niet echter, zooals dit tot nu toe geschiedt, ook tijdens hun werkloosheid, waar de premies van het steunbedrag in aftrek werden gebracht) aan de dek-

king der kosten deelnemen, moeten ook de werkgevers hun bijdrage geven. De Staat zelf (echter niet meer de provincies en gemeenten, voor wie de nieuwe regeling dus een groote besparing met zich medebrengt) zal ook een aandeel in de kosten dragen. Er wordt tot dit doel een werkloosheids-verzekeringfonds gesticht.

d. de kassen, die tot nu toe als „caisses de chômage” fungeerden, blijven voor een groot gedeelte wel bestaan, zij zullen echter slechts als betalingskantoren („services de chômage”) dienst doen.

e. deze kantoren voeren ook de administratie der werkloosheidsverzekerden in hun district. Daartoe wordt de administratie voor iederen verzekerde in hun boeken „kontokorrentmaessig” gevoerd, dat wil zeggen, dat op zijn rekening behalve de premiebijdragen het aantal zijner arbeids- resp. arbeidslooze dagen geboekt wordt. Gedurende één jaar heeft hij recht op ten hoogste zestig verzekerde dagen; is hij korter of heelemaal niet werkloos, dan wordt het desbetreffende aantal dagen weer op de nieuwe rekening overgebracht, is hij langer werkloos dan hij op zijn rekening tegoed heeft, dan moet hij door de gemeente gesteund worden.

Terwijl hij het bedrag, waar hij op grond van zijn verzekeringspolis recht op heeft, in elk geval verkrijgt, zal hij het steunbedrag van de gemeente slechts bij gebleken noodzaak ontvangen. Het verdient nog vermelding, dat het recht op het verzekerde bedrag eerst na een vol arbeidsjaar van kracht wordt.

* * *

Een bijzondere regeling wordt getroffen ten opzichte van de ondersteuning der werklozen, die voor bepaald werk heelemaal niet of slechts voor een bepaalden arbeid geschikt zijn. Deze arbeiders kunnen op hun verzoek (dus zij kunnen hiertoe niet gedwongen worden) voor een arbeid omgeschoold worden. Zij ontvangen tijdens den duur van het onderwijs een minder loon dan de volwerkende arbeiders, terwijl het hun toekomstige steunbedrag aan de werkgevers, in wier bedrijf zij geschoold worden, betaald wordt. Iets anders is het met jeugdige arbeiders (beneden de 25 jaar) die niet vol productief zijn; deze zijn verplicht, in schoolkampen gedurende zes tot twaalf maanden verblijf te houden, in welken tijd zij in een voor hen geschikt vak zullen worden onderwezen.

Wat de buitenlandsche arbeiders betreft (in de laatste jaren gemiddeld 5 procent van het totaal aantal arbeiders), zoo was tot nu toe bepaald, dat deze zich bij geen werkloosheidsverzekering mochten aansluiten (uitgezonderd waren de onderdanen van landen, welke aan Belgische arbeiders, die bij hun werkzaam zijn, dezelfde rechten als aan hun eigen arbeiders toestaan, dat zijn Nederland, Luxemburg en Frankrijk).

In de nieuwe wet zal deze splitsing niet meer worden gemaakt. De heer Fuss rechtvaardigt deze wijziging met de volgende opmerkelijke woorden: „Het zou voor een land even schadelijk zijn elken vreemden werknemers uit zijn economie te willen sluiten als te weigeren, met het buitenland handel te drijven. Het internationaal ruilverkeer, of het nu gaat over den verkoop van kapitalen, goederen of personen, is ten allen tijde een van de factoren van algemeen vooruitgang geweest. Indien men in zooveel landen zooveel moeilijkheden heeft om zich, ten overstaan van de nationale economie, los te rukken uit de depressie, waarin de algemeene crisis hun gebracht had, moet dit dan niet worden toegeschreven aan het blinde nationalisme van sommige landen, die zich trachten af te zonderen in een onmogelijke autarkie? Wij hebben ons hier enkel bezig te houden met de beweging van de werknemers. Het lijkt ons bijgevolg voldoende, hier te verklaren, dat het heelemaal indruischt tegen de landsbelangen, de vreemde werknemers te beschouwen als indringers, voor welke de

middelen dienen gezocht, om er zich ten spoedigste van te ontlasten. Hun medewerking ten bate van de nationale economie is een noodzakelijkheid” (pag. 93 van het eerste rapport).

Tenslotte zij nog vermeld, dat in de laatste vijftien jaren het hoogste jaargemiddelde der werkloosheid onder de diamantbewerkers (52.1 werkloosheidsdagen) en transportarbeiders (44.4 werkloosheidsdagen) aan te treffen was, terwijl de mijnwerkers het minst aantal dagen (11.4 per jaar) zonder arbeid waren. Het steunbedrag per dag, dat de werklozen ontvingen, was tengevolge der prijsverschommelingen niet stabiel en steeg als gevolg der muntdepreciatie van Frs. 5.— (gemiddeld in 1921) op Frs. 6.— (1926), op Frs. 9.— (1929) en bedraagt thans gemiddeld Frs. 16.—. De toekomstige uitkeeringen, alsmede de verplichte bijdragen der werkgevers- en -nemers, worden niet wettelijk vastgelegd, maar zullen door Koninklijke besluiten bepaald worden.

AANTEKENINGEN.

Investatieverboden en verplichte investeringen in Duitschland.

Ten vervolge op onze beschouwingen in E.-S.B. van 9 Februari 1938 over de ontwikkeling der investeringen in Duitschland wijden wij thans een aanteekening aan de investatieverboden en de verplichte investeringen in dat land.

Nadat de depressie in Duitschland in 1932 haar dieptepunt bereikt had en de conjunctuur weer begon op te loopen, was het gevaar niet denkbeeldig, dat door overmatig scherpe concurrentie der industrie marktbederf zou optreden. Dit zou het herstelprogramma der Regeering in de war hebben kunnen sturen. Daarom greep de Regeering, waar noodig, ordenend in ten aanzien van de markt. Men stelde zich daarbij op het standpunt, dat de rentabiliteit der individueele onderneming niet verhoogd mocht worden ten koste van de belangen der gemeenschap.

Aanvankelijk zocht men het in verplichte kartelleering. In den zomer van 1933 kreeg de Regeering de bevoegdheid, buitenstaanders te dwingen tot toetreding tot bestaande kartels, en zelf de vorming van nieuwe kartels te gelasten.

Aanvankelijk werd van deze bevoegdheden een zeer ruim gebruik gemaakt. Het aantal kartels, zoowel verplichte als vrijwillige, vermeerde aanzienlijk. Vele in de crisis verdwenen kartels kwamen tot nieuw leven. Zij streefden alle volgens nationaal-socialistischen gedachtengang naar den „rechtvaardigen prijs”, doch verstonden daaronder de relatief hogere prijzen van 1929.

Hieruit ontstond voor het economisch leven van het Derde Rijk een groot gevaar. In verband hiermede werd een scherpe controle uitgeoefend op de prijsovereenkomsten door kartels en daarnaast ook overgegaan tot andere manieren om de concurrentie te ordenen, met name tot productiebeperking en investatieverboden.

In 1933/34 kwam hiertoe voor bepaalde bedrijfstakken een aantal voorschriften tot stand, waarvan de belangrijkste zijn:

- een verbod voor het oprichten van nieuwe ondernemingen;
- een verbod voor het inrichten van bestaande ondernemingen voor de productie van de te beschermen producten;
- een verbod om de capaciteit van bestaande bedrijven te vergrooten, of stilgelegde bedrijven weer in gebruik te nemen.

Deze bepalingen werden o.a. toegepast ten aanzien van de stikstofindustrie, de uurwerkindustrie, de zout-, papier-, radio-, sigaretten-, autobandenindustrie en voor groote deelen der textielindustrie.

Hiernaast werd een aantal voorschriften en beperkingen gegeven voor sommige industrieën, zooals beperking van het machinegebruik in de sigarenin-

dustrie, verbod van automatische machines in sommige deelen der glasindustrie, enz.

Deze investatieverboden werden niet alleen uitgevaardigd in verband met den rentabiliteitstoestand der industrie. De „Wehrwirtschaft“ maakte groote investaties in bepaalde bedrijfstakken noodig, en daarom moest de Staat een — van zijn standpunt bezien, nuttelooze — productie door uitvoering van op zichzelf voldoende productiecapaciteit voortkomen.

Daarom werden investatieverboden ook uitgevaardigd in die bedrijfstakken, welke grondstoffen uit het buitenland moesten betrekken, en die niet rechtstreeks noodzakelijk waren voor de Wehrwirtschaft, bijv. de textielindustrie, de celstofproductie en de vervaardiging van loodwitproducten.

De investatieverboden sloten een gevaar in zich van prijsstijging. Overal waar deze zich manifesteerde, werden de meestal voor een korte periode uitgevaardigde verboden weer ingetrokken.

De eerste verboden werden reeds in 1933 uitgevaardigd, in 1934 nam hun aantal aanzienlijk toe. Op 1 Januari 1937 waren 42 verboden ten aanzien van verschillende bedrijfstakken van kracht, terwijl in den loop van dat jaar twee niet werden verlengd, nl. voor de soda- en zeepindustrie. Enkele nieuwe verboden werden uitgevaardigd, o.a. voor de confectie-industrie in Berlijn.

* * *

De rentabiliteitsgedachte raakte bij het uitvaardigen der investatieverboden dus meer en meer op den achtergrond. Overwegingen, voortvloeiende uit de grondstoffenpositie en uit de door de Wehrwirtschaft gestelde eischen, werden steeds belangrijker.

Deze overwegingen leidden dan ook tot de verplichte investaties, die haar oorsprong vinden in het autarkisch streven der nationaal-socialistische regering.

De eerste dezer „Investitionsgebote“ was de „Pflichtgemeinschaft der Braunkohle Wirtschaft“ in October 1934.

De bruinkolenmaatschappijen moesten R.M. 100 miljoen bijeenbrengen, welke middelen dienden ter financiering van de Braunkohlen-Benzin A.G., voor de productie van synthetische benzine. Dit bedrag werd verkregen door een heffing van R.M. 2.— per ton jaarproductie.

Ook in de celwolindustrie heeft iets dergelijks plaats gevonden. In 1935 werden vier fabrieken gebouwd. De hiervoor benodigde verplichte investeringen kwamen gedeeltelijk voor rekening van de afnemers van het product. Daar de oprichtingskapitalen (gem. ca. R.M. 4 miljoen voor iedere fabriek) op geen stukken na voldoende waren voor den bouw en het bedrijfskapitaal, moesten de groote banken lange, door den Staat gegarandeerde, credieten verlenen tot een bedrag van R.M. 32 miljoen tegen een lage rente.

Evenzoo werd in October 1936 de Ruhr-Benzin A.G. „vrijwillig“ opgericht door een aantal kolenmaatschappijen, terwijl verdere middelen door een consortium beschikbaar werden gesteld.

Een typisch voorbeeld van gedwongen investering vindt men ook bij de plannen voor de productie van de „volksauto“. Zoowel de investeringen als de financiering van den afzet zullen volgens recente courantenberichten ten deele geschieden door het Arbeidsfront.

Een zekere mate van gedwongen investatie is ook belichaamd in het Anleihestockgesetz van December 1934, verlengd in December 1937. Volgens deze wet mogen de ondernemingen hoogstens 6 pCt., in sommige gevallen 8 pCt., dividend uitkeeren. Wordt toch meer uitgekeerd dan wordt dit meerdere afgedragen aan de Golddiskontbank, bij wijze van leening voor den duur van drie jaar. De Golddiskontbank leent de bedragen, waarover zij zoo de beschikking heeft gekregen, aan het Rijk, voor financiering der openbare

uitgaven. Na 3 jaar krijgen de aandeelhouders hun aandeel in de Anleihestock uitgekeerd, in den vorm van Steuergutscheine, die in de jaren 1941—'45 in betaling kunnen worden gegeven.

Deze wet beteekent een zekere mate van zachten dwang voor de ondernemingen, om haar kapitaalbehoefte uit de winst te dekken en zal dus de interne financiering bevorderen. De meeste ondernemingen voegen zich hiernaar, wat wel blijkt uit het feit, dat de Anleihestock niet grooter is dan R.M. 100 miljoen.

H. E. B. Sch.

INGEZONDEN STUKKEN. DE VOLSLAGEN SLAGER.

Mr. M. J. Broekhuysen schrijft ons:

In een artikel onder het bovenstaande hoofd, schrijft Professor Polak, dat de minimumeisen voor Handelskennis, te stellen aan den aspirant-slager, hem minder kunnen bekoren, omdat naar zijn mening geen algemene belangen geschaad worden, indien een slager aan deze voorwaarden niet zou voldoen.

Het komt ons voor dat Professor Polak het doel van de Vestigingswet Kleinbedrijf te eng neemt. Hij accepteert de Vestigingswet Kleinbedrijf, omdat die naar zijn mening het publiek beschermt tegen ondeskundige bedrijfsvoering. Van dat standpunt uit redenerend, acht hij de minimumeisen voor Handelskennis overbodig.

Het zij ons vergund den hooggeleerden schrijver te doen opmerken dat de Regering en de Staten-Generaal het doel van de Vestigingswet Kleinbedrijf ruimer stellen. Wij citeren enkele zinsneden uit de Memorie van Toelichting, waar men lezen kan ondermeer het navolgende:

„De vrijheid van vestiging... heeft juist hier (in het Kleinbedrijf) veelal andere dan gunstige gevolgen gehad... Veelal wordt aldus een ongezone concurrentie in de hand gewerkt, kapitalen vernietigd en door vermindering van de omzetten per onderneming, daling der kosten belemmerd, wellicht zelfs prijsverhooging teweeg gebracht.”

„Tot schade van zichzelf en van anderen, wier debiet zij uiteraard ongunstig beïnvloeden... moeten de personen, om wie het hier gaat, ervaren dat zij zich niet straffeloos zonder kennis van zaken in het bedrijfsleven kunnen wagen.”

„Verheffing van het vak is een der voornaamste gedachten die de onderteekenaar (de Minister van Economische Zaken) aldus wenscht te verwezenlijken.”

Blijkens deze uitlatingen, die telkens terugkeren, ook in het Voorlopig Verslag en bij de mondelinge behandeling in de Kamers, is het doel van de Vestigingswet Kleinbedrijf niet alleen het beschermen van de consumenten, doch ook de bescherming van de bedrijfsgenoten tegen het schadetoebrengende optreden van ondeskundigen en de verheffing van het vak in zijn geheel.

Houdt men dit in het oog, dan schijnen ons de minimumeisen voor de Handelskennis volkomen gerechtvaardigd. Door te schrijven gelijk hij deed, heropent Professor Polak de strijd over de principiële vraag of het verwezenlijken van het doel van de Vestigingswet Kleinbedrijf, gelijk wij dit hierboven omschreven, aangenomen mag worden als een algemeen belang. Deze principiële vraag is uitgemaakt door de Volksvertegenwoordiging en daarop kan naar onze mening bij de uitvoering van de wet niet opnieuw worden teruggekomen. Het algemeen belang is naar de mening van Regering en Staten-Generaal meer en ruimer dan het belang van de consumenten. Wij zeggen: „Gelukkig”.

N a s c h r i f t. Mr. Broekhuysen beroept zich tevergeefs op de vage citaten uit de Memorie van Toelichting, die allerlei interpretatie mogelijk maken, en op de even vage uiting, dat het algemeen belang meer en ruimer is dan het belang van den verbruiker.

Wat die toelichtingsknipsels betreft, zo draaien die,

binnen de omtrek van concurrentiegevaar, toch om het middelpunt: kennis van zaken. Ongezonde concurrentie moet worden geweerd, verheffing van het vak is de voornaamste gedachte. Zulks doet men door vleesonkundige of met vlees knoeiende slaggers buiten te sluiten, niet door den aspirant-slager vol te pompen met een schijn van kennis, die voor zijn vak weinig betekenis heeft. Leer hem, naast zijn vak in engere zin, desnoods calculeren, zodat hij zich door zijn prijszetting niet rijk rekene en arm telle; leer hem de mogelijkheden en de gevaren van credietopneming, en dergelijke, maar verlang niet van hem, dat hij schoolse examenantwoorden geeft op allerlei vragen, die voor hem niet leven. Bijvoorbeeld: het besluit eist kennis van het recht van terugvordering. Ik zie het teleurgestelde gezicht al van den slager, die bij den in gebreke blijvendén klant het vlees binnen dertig dagen gaat terug eisen en dan tot zijn verbazing moet ervaren, dat het zich niet meer in handen van den koper bevindt!

En nu het algemeen belang. Is het meer en ruimer dan het belang van den verbruiker? Natuurlijk. Algemeen belang is noch het belang van den verbruiker, noch dat van den leverancier of producent. Algemeen belang is nimmer het belang van een bepaalde groep, al ontwikkelt zich die mening in ontstellend tempo. Wel kan een maatregel in het algemeen belang tegelijkertijd tot effect hebben, dat het belang van een groep wordt gediend. Dat geeft geen recht tot omkering. In dit geval is het algemeen belang het behoud van volkskracht en volksgezondheid. Van de daartoe te nemen maatregelen profiteert de consument door nauwkeurige bediening en voorlichting, en de producent, doordat vertrouwen en aanzien van zijn vak worden geschraagd. Maar verder dan voor het genoemde algemene belang nodig is, behoort dit profiteren niet te gaan. Anders verzeilen we ongemerkt naar vak- en standprivileges. In het algemeen belang? En gelukkig? P.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN JANUARI 1938.

Staatsleeningen ¹⁾.

Prov. en Gemeentel. Leeningen ²⁾ ..... f 734.445,—

zijnde:

Nederland

Prov. Drenthe f 978.000 ³⁾

3% obl. a 100% ..... f 734.445

Polders, Watersch. en Publ. Recht.

Lichamen ..... ,, 19.370,—

zijnde:

Nederland

Obligatiën:

Waterschap „Eernewoud c.a.”

f 737.000 ⁴⁾ 3½% obl. a

101% ..... f 19.370

Bank en Credietinstellingen ..... f 9.410,—

zijnde:

Nederland

Obligatiën:

N.V. Nationale Borg Mij. ⁵⁾

f 941.000 4% obl. a 101% f 9.410

Mijnbouw-Ondernemingen ..... ,, 1.500.000,—

zijnde:

Nederlandsch-Indië

Aandeelen:

Mijnbouw Maatschappij „Zuid-

Bantam” f 1.500.000

aand. ⁶⁾ a 100% ..... f 1.500.000

Scheepvaart-Maatschappijen ..... ,, 1.507.500,—

zijnde:

Nederland

Obligatiën:

Stoomvaart Mij. „Zeeland”

f 1.500.000 ⁷⁾ 4% 1e hyp.

obl. a 100% ..... f 1.507.500

Diversen ⁸⁾.

Tramweg-Maatschappijen ..... ,, 240.000,—

zijnde:

Nederland

Aandeelen:

Geldersche Tramweg Maat-

schappij N.V. f 200.000

aand. ⁹⁾ a 120% ..... f 240.000

Kerkelijke Leeningen ¹⁰⁾ ..... ,, 190.350,—

zijnde:

Nederland

Ver. der Zusters Francis-

cansessen v. h. klooster St.

Franciscus, Aerdenhout

f 120.000 3½% obl. a

100% ..... f 120.000

Ver. „Tot Heil des Volks”

f 75.000 ¹¹⁾ 3½% obl. a

100% ..... f 70.350

Totaal ..... f 4.201.075,—

¹⁾ Conversie: Nederland: Koninkrijk der Nederlanden f 1.049.000.000 3—3½% obl. a 99½% (Van de totale leening, groot f 1.672.000.000 is reeds een bedrag van f 623.000.000 geplaatst).

²⁾ Bovendien Conversie: Nederland: Gem. Rotterdam f 22.700.000 3½% obl. a 100% (Van de totale leening, groot f 23.400.000, werd uitgesloten f 600.000 zijnde het bedrag der aflossing 1938, en f 100.000 t.b.v. het Pensioenfonds R.E.T.M.).

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	6-12 Febr. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	6-12 Febr. 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	22.855	125.244	114.392	1.055	1.627	5.212	126.871	119.604
Rogge	5.416	22.797	45.592	—	—	647	22.797	46.239
Boekweit	110	1.110	1.268	—	—	—	1.110	1.268
Mais	23.363	191.686	138.375	3.134	16.416	28.606	208.102	166.981
Gerst	7.287	31.463	54.361	281	1.771	3.834	33.234	58.195
Haver	700	26.959	18.916	—	1.036	2.090	27.995	21.006
Lijnzaad	15	11.643	23.399	17.350	35.463	37.361	47.106	60.760
Lijnkoek	2.805	8.532	8.985	—	—	—	8.532	8.985
Tarwemeel	1.310	6.573	4.214	675	2.630	625	9.203	4.839
Andere meelsoorten	1.060	4.825	6.160	150	643	200	5.468	6.360

Noot bij groothandelsprijzen. (Zie blz. 130/131)

¹⁾ Tarwe: Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1935 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahia Blanca; van 2 Aug.—16 Aug. 1937 La Plata; van 16—23 Aug. 1937 Bahia Blanca. Rogge: Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada; van 2 Oct. 1933—25 Oct. 1937 La Plata. Gerst: Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata. Lijnzaad: Vanaf 1 Jan. 1938 per 1000 kg, tevoren per 1960 kg. De vroegere prijzen werden herleid op basis van 1000 kg. Cement: In bepaalde gevallen worden hierop rabatten verleend.

3) Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 246.000 voor conversie afgetrokken.

4) Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 725.000 voor conversie afgetrokken.

5) Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 941.000 voor conversie afgetrokken.

6) Uitsluitend voor aandeelhouders, in de verhouding van 1:1.

7) Van de totale leening, groot f 2.000.000 is reeds een bedrag van f 500.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

8) Conversie: *Nederland*: N.V. Blaauwhoedenvoer—Vriesseveem f 1.500.000 3½% obl. à 100¼%.

9) Uitsluitend voor aandeelhouders, in de verhouding van 1:4.

10) Bovendien conversie: *Nederland*: „Instituut-St. Louis”, Oudenbosch f 200.000 3½% obl. à 99½%; Stichting „Het O. L. Vrouwe Gasthuis”, Amsterdam f 200.000 3½% obl. à 99½%; Stichting „St. Joseph Ziekenhuis”, Eindhoven f 1.000.000 3½% obl. à 100¼% (Van de totale leening, groot f 1.200.000 is reeds een bedrag van f 200.000 ondershands op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

11) Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 4.650. voor conversie afgetrokken. (Van de totale leening, groot f 100.000, is reeds een bedrag van f 25.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

Voorts werd hier te lande de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag \$ 6 pef aand. Armour & Comp. à pl.m. \$ 46 per aand. en gew. aand. Armour & Comp. à pl.m. \$ 4¼ per aand. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van depôtfracties Omnium van obl. van Amer. Ondernemingen à pl.m. f 290 per fractie (introductie), en op een beperkt bedrag cert. van 10 aand. van \$ 25 American Rolling Mill Co. à pl.m. \$ 16 (introductie).

Emissies in 1938.

(In Gulden.)

	Obligatiën	Nieuw kapitaal: Aandeelen	Totaal	Conversie:
Jan.	2.461.075,—	1.740.000,—	4.201.075,—	1.076.515,650,—

ONTVANGEN BOEKEN.

Inventaris onderzoek. (Amsterdam 1937; N.V. De Arbeiderspers. Prijs f 0.75).

Resultaten van een onderzoek naar kleding, dekking en schoeisel in de gezinnen van werklozen en werkenden anno 1936, ingesteld door het Wetenschappelijk Bureau van de S.D.A.P. in samenwerking met den Bond van Sociaal-Democr. Vrouwenclubs.

Le Développement de l'Industrie Minière en Turquie door M. J. Armanet, Ingénieur au Corps des Mines, Professeur à l'Ecole Nationale Supérieure des Mines de Paris. (Parijs 1937; Société commerciale Franco-Turque).

Conferentie van het Centre Franco-Turc de Réunion et de Documentation te Parijs gehouden op 13 Mei 1937.

Statistisches Handbuch der Weltwirtschaft 1937. (Uitgave van het Statistische Reichsamt te Berlijn; (Berlin S.W. 68, Wilhelmstrasse 42). Verlag für Sozialpolitik, Wirtschaft und Statistik. Prijs R.M. 6.80).

Met deze publicatie wordt de uitgave van het „Statistisches Handbuch der Weltwirtschaft 1936” voortgezet. Het laatste bevatte jaarcijfers van 80 landen, betrekking hebbend op een jaar vóór den wereldoorlog en voor de jaren 1920 tot 1934 benevens maandcijfers voor de jaren 1925 tot 1934. Deze nieuwe publicatie brengt maandcijfers voor 39 landen gedurende de jaren 1932 tot 1936. Door herhaling van de cijfers voor 1932 tot 1934 wordt de aansluiting aan de cijfers der vorige uitgave vergemakkelijkt.

Verschillende nieuwe cijferreeksen zijn opgenomen; voor zoover daartoe aanleiding bestond zijn in een aanhangsel de cijfers dezer nieuwe tabellen ook voor de jaren 1925 tot 1931 opgenomen.

De rechtsvorm van het middenstandsbedrijf door Mr. Mr. C. W. A. Schürmann, en *Organisatie en publiekrechtelijke vertegenwoordiging van het bedrijfsleven* door F. L. van der Leeuw. ('s-Gravenhage 1937; Uitgave van het Bureau van den Koninklijken Nederlandschen Middenstandsbond). Prae-adviezen voor het 34e Nationaal Middenstandscongres op 6 en 7 Juli 1937 te Zwolle.

STATISTIEKEN.

BANK DISCOUNTS.

	Disc. Wissels.	2	3 Dec. '36	Lissabon	....	4 11 Aug. '37
Ned. Bk.	Bel. Binn. Eff.	2½	3 Dec. '36	London	.....	2 30 Juni '32
	Vrsch. in R.C.	2½	3 Dec. '36	Madrid	.....	5 9 Jan. '35
Athene	.....	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1	26 Aug. '37
Batavia	.....	3	14 Jan. '37	Oslo	.....	3½ 5 Jan. '38
Belgrado	.....	5	1 Febr. '35	Parijs	.....	3 12 Nov. '37
Berlijn	.....	4	22 Sept. '32	Praag	.....	3 1 Jan. '36
Boekarest	.....	4½	15 Dec. '34	Pretoria	... 3½	15 Mei '33
Brussel	.....	2	16 Mei '35	Rome	.....	4½ 18 Mei '36
Boedapest	.....	4	28 Aug. '35	Stockholm	.. 2½	1 Dec. '33
Calcutta	.....	3	28 Nov. '35	Tokio	....	3.285 7 Apr. '36
Dantzig	.....	4	2 Jan. '37	Weenen	.....	3½ 10 Juli '35
Helsingfors	.....	4	3 Dec. '34	Warschau	.... 4½	18 Dec. '37
Kopenhagen	....	4	19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk.	1½	25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	12 Febr.	7/12 Febr.	31 Jan. / 5 Febr.	24/29 Jan.	8/13 Febr.	10/15 Febr.	20/24 Juli
<i>Amsterdam</i> Partic. disc. Prolong.	¼ ½	¼ ½	¼ ½	¼ ½	5/16 1	13/16-3/8 1½-2	3½-3/16 2¼-3¼
<i>London</i> Daggeld Partic. disc.	½-1 17/32	½-1 17/32	½-1 17/32	½-1 17/32	½-1 17/32-9/16	½-1 17/32-9/16	13/4-2 4¼-3¼
<i>Berlijn</i> Daggeld Maandgeld Part. disc.	2½/8-7/8 2½/4-3	2¼/4-7/8 2½/4-3	27/8-3½/8 2½/4-3	2½/2-3¼/4 2½/4-3	2-1½ 2½/4-3	2½/2-3¼/4 2½/4-3	— — 2½/8-1½/2
<i>Warenw...</i>	4-1½	4-1½	4-1½	4-1½	4-1½	4-1¼	—
<i>New York</i> Daggeld 1) Partic. disc.	1 ½	1 ½	1 ½	1 ½	1 3/8	¾ 3/16	13/4-2½/4 —

1) Koers van 11 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
8 Febr. 1938	1.78½/16	8.96¼	72.25	5.87	30.36	100¾/16
9 " 1938	1.78½/16	8.96¼	72.25	5.87	30.34½	100¾/16
10 " 1938	1.78½/16	8.96¼	72.24	5.87½	30.35	100¾/16
11 " 1938	1.78½/16	8.97½	72.27½	5.90½	30.35½	100¾/16
12 " 1938	1.78½/16	8.97½	72.25	5.92¼	30.35	100¾/16
14 " 1938	1.78½/16	8.97	72.26	5.89½	30.34½	100¾/16
Laagste d.w.1)	1.78½	8.96¼	72.15	5.85	30.31	100
Hoogste d.w.1)	1.79¼	8.97½	72.30	5.95	30.38	100¼
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
8 Febr. 1938	41.52½	—	6.28½	—	—	—
9 " 1938	41.50	—	6.28½	—	—	—
10 " 1938	41.52½	—	6.28½	—	—	—
11 " 1938	41.52	—	6.28	—	—	—
12 " 1938	41.52	—	6.28	—	—	—
14 " 1938	41.50½	—	6.28	—	—	—
Laagste d.w.1)	41.47½	—	6.26	—	9.27	—
Hoogste d.w.1)	41.55	34.—	6.31	1.34	9.47	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Ostlo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
8 Febr. 1938	46.25	40.05	45.07½	3.96	47¼	1.79
9 " 1938	46.25	40.05	45.07½	3.96	48½	1.79
10 " 1938	46.25	40.05	45.07½	3.96	48¼	1.79
11 " 1938	46.27½	40.07½	45.10	3.97	48	1.78¾
12 " 1938	46.27½	40.05	45.10	3.96	48	1.78¾
14 " 1938	46.25	40.05	45.07½	3.97	48½	1.78½/16
Laagste d.w.1)	46.15	40.—	45.—	3.94	47½	1.78¼
Hoogste d.w.1)	46.27½	40.10	45.15	4.—	48¾	1.79¼
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95¼	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
8 Febr. 1938	5,01½	3,27%	40,38	55,89½
9 " 1938	5,01¾/16	3,28¼	40,37½	55,89
10 " 1938	5,01½	3,28¼	40,38	55,91
11 " 1938	5,02¼/16	3,31%	40,42	55,97½
12 " 1938	—	—	—	—
14 " 1938	5,02¼	3,30	40,47	56,05
15 Febr. 1937	4,8917/32	4,65%	40,23	54,70
Muntpariteit..	4,86	3,90%	23,81¼	40¾/16

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT

1) Zie blz. 128 van dit nummer.	GERST 645 kg Russische loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.		ROGGE 74 kg Russische loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.		BURMA RIJST Loonzijn per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.			KAAS Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.						
	Rotterdam		La Plata Locoprij		Rotterdam		La Plata Locoprij		Herl. Ned. Ct. Not.		Leeuwarder Comm. Noteering		Heffing Crisis Zuivel-Centr.		f %		f %					
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
1927	237, —	110,2	171,50	89,3	176, —	87,1	12,475	102,5	13,825	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	11/31/4	2,03	98,4	—	43,30	95,0	7,96	99,3
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226, —	111,9	13,15	108,1	12,575	100,1	13,475	99,9	6,43	98,4	10/73/4	2,11	102,3	—	48,05	105,4	7,99	99,6
1929	179,75	83,6	196, —	102,1	204, —	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	10/6	2,05	99,4	—	45,40	99,6	8,11	101,1
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,225	51,2	8,275	65,9	9,675	71,7	5,09	77,9	8/5	1,66	80,5	—	38,45	84,4	6,72	83,8
1931	107,25	49,0	118,50	61,7	136,75	67,7	4,35	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5/6	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7
1932	100,75	46,8	72, —	37,5	77,25	38,2	4,62	38,0	4,70	37,4	5,225	38,7	2,59	39,6	5/11/2	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6
1933	70, —	32,5	60,75	31,6	68,50	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	4/5 1/2	0,61	29,6	0,96	20,20	44,3	3,71	46,3
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	4/73/4	0,45	21,8	1, —	18,70	41,0	3,45	43,0
1935	68, —	31,6	56, —	29,2	61,25	30,3	3,075	25,3	3,875	30,9	4,125	30,6	2,07	31,7	5/8 1/2	0,49	23,7	0,99	14,85	32,6	3,20	39,9
1936	86, —	40,0	74,50	38,8	74, —	36,6	4,275	35,1	5,75	45,8	6,275	46,5	2,19	33,5	5/7 1/2	0,58	28,1	0,885	17,55	38,5	3,50	43,6
1937	137,75	64,0	105,75	55,1	111, —	55,0	8,95	73,6	8,025	63,9	8,925	66,2	2,70	41,3	6/ —	0,78	37,9	0,67	19,75	43,3	3,96	49,4
Jan. 1937	132, —	61,4	99,75	52,0	97,50	48,3	7,975	65,5	8,075	64,3	8,40	62,3	2,74	41,9	6/11/2	0,66	32,0	0,85	17,075	37,5	3,45	43,0
Febr. " "	129, —	60,0	102, —	53,1	100,50	49,8	8,725	71,7	7,925	63,1	8,25	61,1	2,62	40,1	5/10 1/4	0,69	33,4	0,80	18,75	41,1	3,81	47,5
Maart " "	133, —	61,8	104,25	54,3	106, —	52,5	9,025	74,2	8,725	69,5	9,15	67,8	2,57	39,3	5/9 1/4	0,68	33,0	0,80	18,825	41,3	3,86	48,1
April " "	149,75	69,6	110,75	57,7	115, —	56,9	10, —	82,2	9,40	74,9	10,175	75,4	2,72	41,6	6/ — 3/4	0,69	33,4	0,80	16,45	36,1	3,05	38,0
Mei " "	144,50	67,2	107, —	55,7	110, —	54,5	10, —	82,2	8,925	71,1	9,725	72,1	2,64	40,4	5/10 1/2	0,71	34,5	0,725	17,325	38,0	2,89	36,0
Juni " "	148,75	69,2	99, —	51,6	105, —	52,0	10,15	83,4	7,525	59,9	8,95	66,3	2,63	40,3	5/10 1/4	0,74	35,9	0,70	19,825	43,5	2,98	37,2
Juli " "	149,25	69,4	108,25	56,4	111, —	55,0	9,85	81,0	8,575	68,3	9,975	73,9	2,68	41,0	5/11 1/4	0,77	37,4	0,68	20,15	44,2	3,74	46,0
Aug. " "	136,50	63,5	106,50	55,5	112, —	55,4	9,30	76,4	7,825	62,3	9,225	68,4	2,86	43,8	6/4	0,78	37,9	0,64	21,50	47,2	3,84	47,0
Sept. " "	129,50	60,2	107, —	55,7	122, —	60,4	9,225	75,8	7,55	60,1	8,525	63,2	2,96	45,3	6/7	0,85	41,3	0,525	21, —	46,1	4,69	58,5
Oct. " "	136,25	63,3	109, —	56,8	114,75	56,8	8,575	70,5	7,625	60,7	8,50	63,0	2,96	45,3	6/7 1/4	1, —	48,5	0,42	23, —	50,5	4,99	62,9
Nov. " "	133,50	62,1	106,25	55,3	116, —	57,4	7,225	59,4	7,10	56,5	8,125	60,2	2,53	38,7	5/7 1/2	0,96	46,6	0,46	22,20	48,7	4,99	62,9
Dec. " "	130,25	60,6	110, —	57,3	120,75	59,8	7,30	60,0	7,05	56,1	8,025	59,5	2,43	37,2	5/5	0,84	40,8	0,60	20,80	45,6	5,24	65,3
Jan. 1938	137, —	63,7	113,75	59,2	132,75	65,7	7,65	62,9	7,45	59,3	8,40	62,3	2,35	36,0	5/3	0,80	38,8	0,615	21,45	47,1	4,15	51,9
1-8 Febr. " "	136,50	63,5	108, —	56,3	130, —	64,4	7,675	63,1	7,475	59,5	8,35	61,9	2,35	36,0	5/3	0,80	38,8	0,65	21,50	47,2	3,95	49,1
8-15 " "	135,50	63,0	107, —	55,7	136,50	67,6	7,625	62,7	7,425	59,1	8,40	62,3	2,35	36,0	5/3	0,80	38,8	0,65	22,25	48,8	3,75	46,6

	JUTE „First Marks“ c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN. ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.			RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.								
	Herl. Ned. Ct. Not.		Middling Upland loco New York per lb.		Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		Herl. Ned. Ct. Not.			Herl. Ned. Ct. Not.								
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%						
1927	442,38	103,4	36.10/11	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,5	107,7
1928	445,89	104,2	36.16/11	49,8	105,8	20, —	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,2	107,7
1929	395,49	92,4	32.14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39, —	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,2	107,7
1930	257,97	60,3	21.6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,8	66,7
1931	192,15	44,9	17.1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13, —	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,1	31,1
1932	146,86	34,3	16.18/-	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22, —	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,3	32,2
1933	128,63	30,1	15.12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,2	31,1
1934	115,85	27,1	15.9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,2	31,1
1935	134,52	31,4	18.11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14, —	84,5	36,2	28, —	2,41	18,8	1,63	18	27,1	6, —	31,1
1936	142,61	33,3	18.6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,7	47,7
1937	183,46	42,9	20.8/4	20,8	44,2	11,44	20,0	55,7	5,34	89,0	64,4	23,75	132,7	56,8	35,50	3,30	25,8	1,865	36	54,3	9,5	65,3
Jan. 1937	166,88	39,0	18.12/6	23,7	50,4	13, —	22,0	61,2	5,88	88,2	63,8	23,75	141,9	60,7	38, —	3,92	30,6	2,145	38	57,3	10,3	63,0
Febr. " "	169,23	39,5	18.18/2	24,0	51,0	13,15	21,8	60,7	5,85	85,6	61,9	23, —	133,6	57,2	35,75	3,53	27,6	1,93	40	60,3	10,5	63,0
Maart " "	174,86	40,9	19.9/1	26,6	56,5	14,45	23,3	64,8	6,25	88,6	64,1	23,75	138,9	59,4	38,25	3,59	28,0	1,96	44	66,3	12, —	66,3
April " "	189,96	44,0	21.3/3	26,0	55,2	14,35	23,1	64,3	6,16	96,5	69,8	25,75	144,9	62,0	38,75	3,56	27,8	1,95	44	66,3	11,6	66,3
Mei " "	201,20	47,0	22.7/6	24,3	51,6	13,35	22,7	63,2	6,04	97,4	70,4	26, —	142,9	61,1	38,25	3,25	25,4	1,785	38	57,3	10,2	66,3
Juni " "	186,90	43,7	20.16/7	22,9	48,6	12,60	22,3	62,1	5,96	95,6	69,1	25,50	140,2	60,0	37,50	3,28	25,6	1,805	36	54,3	9,6	66,3
Juli " "	189,87	44,4	21.1/3	22,4	47,6	12,32	21,5	59,8	5,71	95,8	69,3	25,50	142,2	60,8	37,75	3,42	26,7	1,885	34	51,3	9,1	66,3
Aug. " "	188,67	44,1	20.17/6	18,8	39,9	10,35	19,6	54,5	5,19	98,9	71,5	26,25	145,0	62,0	38,50	3,30	25,8	1,82	33	49,7	8,8	66,3
Sept. " "	186,01	43,5	20.14/3	16,3	34,6	9, —	17,4	48,4	4,64	94,1	68,1	25,25	131,3	56,2	35, —	3,19	24,9	1,76	34	51,3	9, —	66,3
Oct. " "	188,16	44,0	20.19/8	15,2	32,3	8,42	15,5	43,1	4,15	83,6	60,5	22,50	117,7	50,4	31,50	3,02	23,6	1,67	30	45,2	8, —	66,3
Nov. " "	185,91	43,4	20.12/10	14,4	30,6	7,99	15,2	42,3	4,04	74,6	54,0	20, —	103,9	44,5	27,75	2,86	22,3	1,585	27	40,7	7,1	66,3
Dec. " "	173,86	40,6	19.7/-	14,9	31,6	8,28	15,5	43,1	4,15	69,5	50,3	18,50	110,1	47,1	29,50	2,71	21,2	1,505	28	42,2	7,3	66,3
Jan. 1938	168,56	39,4	18.15/8	15,4	32,7	8,56	15,9	44,2	4,26	67,3	48,7	18, —	101,2	43,3	27, —	2,69	21,0	1,495	26	39,2	7, —	66,3
1-8 Febr. " "	170,38	39,8	19. —/-	15,4	32,7	8,61	15,9	44,2	4,27	65,4	47,3	17,50	99,0	42,4	26,50	2,67	20,8	1,49	26	39,2	7, —	66,3
8-15 " "	167,60	39,2	18.13/9	15,9	33,8	8,88	16,4	45,6	4,40	64,5	46,6	17,25	99,0	42,4	26,50	2,68	20,9	1,495	26	39,2	7, —	

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist.-suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot-middelen		
	f	%	f	%	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Robusta	Superior Santos	f	%	f	%			
1927	—	—	—	—	65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,875	95,5	54,10	91,4	19,125	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,—	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,625	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	102,2
1929	96,40	101,8	93,125	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75	103,4	59,90	101,2	13,—	81,3	69,25	91,4	94,7
1930	108,—	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	72,1
1931	88,—	92,9	48,—	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,—	50,0	42,50	56,1	53,3
1932	61,—	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,325	39,6	28,25	37,3	43,0
1933	52,—	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,325	34,5	32,75	43,2	37,0
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 1/2	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,075	25,5	40	52,8	34,9
1935	48,125	50,8	51,625	60,5	32,—	48,1	88/5	1,19	40,2	3/3 1/2	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	45,5	32,5
1936	53,425	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 1/2	12,05	34,9	30/4	13,625	27,8	16,875	28,5	4,025	25,2	40	52,8	39,2
1937	71,275	75,3	61,85	72,5	42,27	63,5	94/1	1,90	64,2	4/3	17,35	50,3	38/8	16,625	33,9	22,375	35,8	6,225	38,9	53,50	70,6	53,6
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- 1/2	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,125	37,4	5,575	34,9	50,50	66,7	52,0
Febr. "	64,175	67,8	53,325	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- 1/4	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,725	35,8	53,50	70,6	52,4
Maart "	66,15	69,9	54,825	64,3	39,83	59,8	89/2	1,67	56,4	3/8 1/4	23,—	66,7	51/6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	72,6	53,7
April "	71,—	75,0	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	58,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,875	36,4	23,375	39,5	6,125	38,3	54,25	71,6	54,4
Mei "	73,325	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/2 1/4	17,30	50,1	38/6	17,50	35,7	23	38,9	6,075	38,0	55	72,6	53,6
Juni "	80,25	84,7	55,75	65,3	39,87	59,9	88/10	2,04	68,9	4/6 1/2	15,66	45,4	34/11	17,50	35,7	23	38,9	6,525	40,8	50,50	66,7	52,7
Juli "	78,45	82,8	60,85	71,3	42,63	64,0	94/6	1,97	66,6	4/4 1/2	16,46	47,7	36/6	17,50	35,7	23	38,9	6,575	41,1	55	72,6	55,1
Aug. "	77,875	82,2	67,875	79,6	46,32	69,6	102/6	2,13	72,0	4/4 1/2	17,61	51,0	39/-	17	34,6	23	38,9	6,50	40,6	54,75	72,9	55,3
Sept. "	72,425	76,5	69,20	81,1	46,17	69,3	102/10	1,96	66,2	4/4 1/2	15,97	46,3	35/7	16,75	34,1	23	38,9	6,325	39,6	56	73,9	55,1
Oct. "	69,975	73,7	70,20	82,3	43,70	65,6	97/6	1,91	64,5	4/3	12,55	36,4	28/-	15,75	32,1	22,875	38,7	6,40	40,0	55,25	72,9	55,0
Nov. "	68,175	72,0	72,375	84,8	40,77	61,2	90/6	1,95	65,9	4/4	12,18	35,3	27/1	13,50	27,5	20	33,8	6,425	40,2	53,75	71,0	52,2
Dec. "	68,95	72,8	72,15	84,6	43,23	64,9	96/2	1,92	64,9	4/3 1/2	11,07	32,1	24/8	13	26,5	17,25	29,2	6,40	40,0	47,75	63,0	51,0
Jan. 1938	70,825	74,8	70,375	82,5	43,54	65,4	97/-	1,96	66,2	4/4 1/2	12,18	35,3	27/2	13	26,5	16,10	27,2	6,175	38,6	51,25	67,7	51,3
8 Febr. "	70,70	74,7	68,50	80,3	43,95	66,0	98/-	2,07	69,9	4/7 1/2	11,44	33,1	25/6	13	26,5	16	27,0	5,50	34,4	52,25	69,0	50,9
15 " "	70,70	74,7	70,—	82,1	43,94	66,0	98/-	2,04	68,9	4/6 1/2	11,88	34,4	26/6	13	26,5	16	27,0	5,50	34,4	50,25	66,3	50,5

	GRENNHOUT Zweedsch ongesortteerd 2 1/2 X 7 per standaard		VUREN-HOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam (per 1000 kg.)		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten			
	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.	Not.	Herl.	Ned.Ct.				Not.		
1927	230,28	100,1	19,—	160,50	105,1	40,43	100,9	32,625	106,5	266,03	106,4	21.18/11	185,—	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1
1928	229,90	100,0	19,—	151,50	99,2	47,58	118,7	31,875	104,1	254,10	101,6	21.—	185,25	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6
1929	229,71	99,9	19,—	146,—	96,6	32,25	80,5	27,375	89,4	230,16	92,0	19.—	214,—	109,9	51,40	99,9	85/-	97,7	95,4	84,5
1930	182,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,625	73,9	175,55	70,2	14,10/4	181,75	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,3	60,0
1931	187,88	81,7	16,14/-	110,75	72,5	18,65	46,5	15,375	50,2	136,69	54,7	12,2/11	95,50	49,0	52,—	101,1	92/5	47,6	54,2	44,7
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,—	45,2	11,15	27,8	13,—	42,4	130,52	52,2	15.—/4	70,—	35,9	51,25	99,6	118/-	35,1	43,0	38,4
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	75,50	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,2	34,5
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	72,75	37,3	51,50	100,1	137/8	31,6	37,4	36,5
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	67,25	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,3	34,8
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	85,—	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,3	40,7
1937	205,35	89,3	22,11/2	132,25	86,6	23,35	58,2	15,225	49,7	127,81	51,1	14,4/8	110,50	56,8	63,20	122,6	140/9	53,4	57,9	56,3
Jan. 1937	181,—	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,625	67,3	145,04	58,0	16,3/9	102,75	52,8	63,45	123,3	141/8	55,1	56,3	58,5
Febr. "	187,95	81,7	21.—	125,—	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	99,25	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,1	59,5
Maart "	201,84	87,8	22,12/-	135,—	88,4	25,—	62,4	18,05	58,9	137,54	55,0	15,8/-	106,75	54,8	63,60	123,6	142/4	57,5	61,6	64,8
April "	208,79	90,8	23,5/-	135,—	88,4	26,50	71,1	16,875	55,1	138,95	55,6	15,9/8	114,50	58,8	63,45	123,3	141/5	59,3	60,5	63,6
Mei "	211,29	91,9	23,10/-	137,—	89,7	26,25	65,5	14,95	48,8	127,60	51,0	14,4/-	112,50	57,8	63,15	122,7	140/8	56,7	60,3	58,2
Juni "	211,01	91,8	23,10/-	137,50	90,1	24,25	60,5	14,325	46,8	130,85	52,3	14,11/7	110,50	56,7	63,10	122,6	140/7 1/2	54,8	59,1	56,1
Juli "	212,—	92,2	23,10/-	136,25	89,5	24,—	59,9	14,525	47,4	137,65	55,0	15,5/4	113,—	58,1	63,15	122,7	140/-	55,2	60,3	56,3
Aug. "	212,40	92,4	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,95	45,6	126,66	50,6	14,-/6	115,—	59,1	63,05	122,5	139/7	53,7	59,2	55,3
Sept. "	211,08	91,8	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,15	42,9	120,84	48,3	13,9/1	115,25	59,2	63,05	122,5	140/4	52,4	57,9	55,3
Oct. "	210,65	91,6	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,50	44,1	121,70	48,7	13,11/7	116,75	59,9	63,—	122,4	140/6 1/2	50,4	56,2	51,2
Nov. "	209,46	91,1	23,5/-	132,50	86,8	18,—	44,9	12,50	40,8	109,57	43,8	12,3/3	110,50	56,7	63,10	122,6	140/1 1/2	47,7	53,3	46,7

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	29 Jan. 1938	5 Febr. 1938	7/12 Febr. 1938 Laagste/Hoogste	12 Febr. 1938
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok....	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	25 1/2	25 1/2	24 3/8	25 1/2
Buenos Aires ¹⁾	p. pesop. £	17.08 1/2	19.12 1/2	18.45	19.10
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/8	1/6 1/2
Istanbul ..	Piast. p. £	620	620	620	620
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 1/2	1/3 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 1/2	1/2 1/2
Lissabon....	Escu. p. £	110 1/16	110 1/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo ..	d. per £	24 1/2	21	20 3/4	22
Montreal ..	\$ per £	5.00 3/4	5.01 1/8	5.00 3/4	5.02 1/2
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	2 27/32	2 27/32	2 13/16	2 27/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 1/16	1/2 1/16	1/2	1/2 3/16
Shanghai ..	id. p. \$	2 4 1/2	2 4 1/2	2 4 1/2	2 4 1/2
Valparaiso ²⁾	\$ per £	125	125	125	125
Warschau ..	Zl. p. £	26 3/4	26 3/4	26 3/4	26 3/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

Londen ¹⁾	N.York ²⁾
8 Febr. 1938..	20 3/8
9 „ 1938..	20 1/8
10 „ 1938..	20 1/8
11 „ 1938..	20 1/4
12 „ 1938..	20 1/8
14 „ 1938..	20 1/8
15 Febr. 1937..	20 1/8
27 Juli 1914..	24 1/8

GOUDPRIJS³⁾

Londen
8 Febr. 1938....
9 „ 1938....
10 „ 1938....
11 „ 1938....
12 „ 1938....
14 „ 1938....
15 Febr. 1937....
27 Juli 1914....

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	31 Jan. 1938	7 Febr. 1938
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 188.054.406,04	f 141.503.586,08
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ult. December 1937 a/d. gemeente verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	„ 113.510,—	„ 525.354,36
Idem aan Suriname	„ 36.206.947,72	„ 9.343.600,08
Kasvord.weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand. Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ... Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ...	„ 12.605.145,34 „ 101.308.302,37 „ 33.575.973,45 „ 7.146.434,03	„ 12.713.756,19 „ 100.888.884,95 „ 40.837.440,61 „ 6.981.040,09

Verplichtingen

Voorshot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	31 Jan. 1938	7 Febr. 1938
Schatkistpromessen in omloop	f 234.289.000,—	f 234.289.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 91.700.000,—	„ 52.000.000,—
Zilverbons in omloop	„ 1.098.076,—	„ 1.097.952,50
Schuld op ultimo December 1937 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. algem. op. op die bel. en op de vermogensbelasting	„ 7.530.074,79	„ 7.530.074,79
Schuld aan Curaçao ¹⁾	„ 1.301.434,93	„ 1.340.203,53
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	„ 27.393.758,26	„ 29.815.397,66
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1)	„ 163.551.385,95	„ 176.299.208,93
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	„ 20.000.000,—	„ 20.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	„ 250.701.290,82	„ 153.753.950,41

1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	5 Febr. 1938	12 Febr. 1938
Saldo Javasche Bank	f 166.000,—	f 148.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Verplichtingen:		
Voorshot 's Rijks kas e.a. Rijksinstell.	„ 9.373.000,—	„ 14.691.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 15.500.000,—	„ 15.500.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	„ 5.000.000,—	„ 5.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postpaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	„ 1.338.000,— „ 1.256.000,— „ 730.000,—	„ 1.338.000,— „ 1.570.000,— „ 730.000,—
Voorshot van de Javasche Bank	„ 6.053.000,—	„ 5.612.000,—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 27.207.000,—.		

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Voor-schotten aan de kolonie	Dis-conto's	Diverse re-keningen ¹⁾	Diverse re-keningen ²⁾
1 Januari 1938	6.050	6.800	24	60	2.159	188
1 December 1937	5.525 ¹⁾	6.658	141	55	2.234	124
1 November 1937	5.518	6.761	109	45	2.194	125
1 October 1937	5.208	6.569	170	47	2.236	110
1 Januari 1937	4.531	5.118	111	45	1.191	104

1) Sluftp. der activa. 2) Sluftp. der passiva.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 14 Februari 1938

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	{ Hfdbk. f 8.562.148,99 Bijbnk. „ 70.042,56 Ag.sch. „ 322.574,12	f 8.954.765,67
Papier o. h. Buitenl. in disconto	.....	„ —
Idem eigen portef.	f 5.226.000,—	„ —
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	.....	„ 5.226.000,—
Beleeningen	{ Hfdbk. f 215.488.107,21 ¹⁾ incl. vrach. Bijbnk. „ 2.771.803,52 op rek.-crt. Ag.sch. „ 25.875.858,80	f 244.135.769,53
Op Effecten	f 241.897.194,57 ¹⁾	„ —
Op Goederen en Spec.	„ 2.238.574,96	„ 244.135.769,53 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	.....	„ —
Munt, Goud	f 113.607.470,—	„ —
Muntmat., Goud	„ 1.302.212.395,83	„ —
Munt, Zilver, enz.	f 17.258.991,19	„ —
Muntmat., Zilver	.....	„ 1.433.078.857,02 ¹⁾

Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 41.702.523,93
Gebouwen en Meub. der Bank	„ 4.600.000,—
Diverse rekeningen	„ 7.749.750,23
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5 '32, S. No. 221)	„ 10.193.915,19
	f 1.755.641.581,67

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	„ 4.338.707,82
Bijzondere reserve	„ 6.600.000,—
Pensioenfonds	„ 11.129.740,04
Bankbiljetten in omloop	„ 860.705.895,—
Banksignatiën in omloop	„ 11.753,30
Rek.-Cour. { Het Rijk f 142.383.125,85 saldo's: { Anderen „ 705.511.975,44	„ 847.895.101,22
Diverse rekeningen	„ 4.960.384,22
	f 1.755.641.581,67

Beschikbaar metaalsaldo	f 750.007.289,43
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 1.875.018.220,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„ —

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) .....

2) Waarvan in het buitenland .....

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-tings-perc.
	Munt	Muntmat.				
14 Febr. '38	113607	1.302.212	860.706	847.907	750.007	84
7 „ '38	113607	1.302.213	869.380	831.602	752.708	84
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse re-keningen ¹⁾
14 Febr. 1938	8.955	—	244.136	5.226	7.750
7 „ 1938	8.978	—	237.245	5.190	8.429
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
12 Feb. '38 ^{a)}	134.930		190.540	74.670	28.846
5 „ '38 ^{a)}	135.320		190.760	75.860	28.672
15 Jan. 1938	116.574	17.875	188.401	81.706	26.406
8 „ 1938	116.574	18.045	191.860	84.461	24.091
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.034	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse re-keningen ¹⁾	Dek-tings-percentage
12 Feb. '38 ^{a)}	2.910	78.330	64.110	51	
5 „ '38 ^{a)}	2.590	79.110	64.610	51	
15 Jan. 1938	3.207	10.837	54.678	69.646	50
8 „ 1938	3.488	10.946	55.007	66.882	49
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluftp. der activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.